

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

8 Μαρτίου 2024

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 1530

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. οικ. ΥΠΕΝ/ΓΔΣΕΕ/22036/219

Επικαιροποιημένο Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης («ΜΕΣ») για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τον ν. 4014/2011 «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος» (Α' 209) και ιδίως τα άρθρα 20 και 21.

2. Τον ν. 4512/2018 «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις» (Α' 5) και ιδίως τα άρθρα 141, 149 και 151.

3. Τον ν. 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (Α' 133).

4. Τον ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167).

5. Τον ν. 4759/2020 «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις» (Α' 245) και ιδίως τα άρθρα 124 και 125.

6. Τον ν. 4843/2021 «Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 «σχετικά με την τροποποίηση της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση», προσαρμογή στον Κανονισμό 2018/1999/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2018 σχετικά με τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα και στον κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό 2019/826/ΕΕ της Επιτροπής, της 4ης Μαρτίου 2019, "για την τροποποίηση των Παραρτημάτων VIII και IX της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το περιεχόμενο των περιεκτικών αξιολογήσεων του δυναμικού αποδοτικής θέρμανσης και ψύξης" και συναφείς ρυθμίσεις για την ενεργειακή απόδοση στον κτιριακό τομέα, καθώς και την ενίσχυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και του ανταγωνισμού στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, και άλλες επείγουσες διατάξεις»

(Α' 193) και ιδίως τα άρθρα 51 έως 53 αυτού.

7. Τη σύσταση 2001/331/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4ης Απριλίου 2001 για τον καθορισμό ελάχιστων κριτηρίων σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις στα κράτη μέλη.

8. Το π.δ. 79/2023 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 131).

9. Την υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΓΔΣΕΕ/16675/165/21.02.2022 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας «Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης («ΜΕΣ») για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις» (Β' 776) και την ανάγκη να επικαιροποιηθεί και να αναδιατυπωθεί το περιεχόμενο αυτής.

10. Το υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΔΔΑ/19378/297/23-02-2024 έγγραφο της Διεύθυνσης Διαχείρισης Αποβλήτων/ΥΠΕΝ (υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΓΔΣΕΕ/20591/204/23-02-2024), με το οποίο διατυπώνει γνώμη επί του σχεδίου του επικαιροποιημένου Μοντέλου Ενεργειών Συμμόρφωσης για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις.

11. Το υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΓΔΠΠ/20098/369/22-02-2024 έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής Πολιτικής (α.π. ΥΠΕΝ/ΓΔΣΕΕ/20099/198/22-02-2024), με το οποίο διατυπώνει γνώμη επί του σχεδίου του επικαιροποιημένου Μοντέλου Ενεργειών Συμμόρφωσης για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις.

12. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής

1. Με την παρούσα απόφαση, υιοθετείται το «Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης (ΜΕΣ) για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις», σύμφωνα με την παρ. 21 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011 (Α' 209), λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 7 και 9 του ν. 4964/2022 (Α' 150) και του άρθρου 180 του ν. 5037/2023 (Α' 78). Το Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης (ΜΕΣ) για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις καταρτίστηκε από τη Γενική Διεύθυνση του Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών του ΥΠΕΝ, ως Αρχής Οργάνωσης Εποπτείας και Συντονισμού του άρθρου 124 του ν. 4759/2020 (Α' 245), στο πλαίσιο της ενιαίας αντιμετώπισης των ελέγχων από τις αρχές που πραγματοποιούν περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις, όπως

αυτές περιγράφονται στο άρθρο 20 του ν. 4014/2011 και, όπως αυτές εφαρμόζονται σε οικονομικές και λοιπές δραστηριότητες.

2. Το ΜΕΣ περιλαμβάνει:

α) Τη μεθοδολογία αξιολόγησης των ελλείψεων συμμόρφωσης που διαπιστώνονται κατά τον έλεγχο και της επικινδυνότητάς τους για το περιβάλλον,

β) τη μεθοδολογία κατάταξης των τελικών παραβάσεων στις τέσσερις (4) κατηγορίες «χαμηλής», «μέτριας», «σημαντικής» και «πολύ σημαντικής» σοβαρότητας της παρ. 1α του άρθρου 21 του ν. 4014/2011, σύμφωνα με τα κριτήρια της παρ. 15β του άρθρου 20 του ν. 4014/2011,

γ) το σύνολο των ελαφρυντικών ή επιβαρυντικών παραγόντων που συνεκτιμώνται για την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παράβασης, σύμφωνα με την παρ. 15β του άρθρου 20 του ν. 4014/2011,

δ) κατάλογο ενδεικτικών παραδειγμάτων παραβάσεων της παρ. 15 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011 για κάθε κατηγορία σοβαρότητας της περ. (β),

ε) τις διαδικασίες επιβολής των μέτρων και κυρώσεων της παρ. 1 του άρθρου 21 του ν. 4014/2011 που λαμβάνονται στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων έργων και δραστηριοτήτων,

στ) το περιεχόμενο της προσωρινής και της οριστικής έκθεσης ελέγχου της παρ. 11 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011,

ζ) το περιεχόμενο του Πλάνου Διορθωτικών Ενεργειών (ΠΔΕ) της παρ. 15 και της υποπερ. ββ) της περ. β' της παρ. 15γ του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, καθώς και τα ειδικότερα κριτήρια για τον καθορισμό της προθεσμίας συμμόρφωσης,

η) τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που επιβάλλεται σύμφωνα με το άρθρο 21 του ν. 4014/2011.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τις ανάγκες της παρούσας ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1. Περιβαλλοντική Επιθεώρηση: Η προληπτική, τακτική ή έκτακτη επιθεώρηση που πραγματοποιείται για τον έλεγχο της τήρησης των όρων των Αποφάσεων Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) ή των Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (ΠΠΔ) και της εν γένει περιβαλλοντικής νομοθεσίας (ν. 4014/2011, Α' 209), που ιδίως περιλαμβάνει επιτόπιες επισκέψεις, έλεγχο της επίτευξης των προτύπων περιβαλλοντικής ποιότητας, εξέταση εκθέσεων και δηλώσεων περιβαλλοντικού ελέγχου, εξέταση και έλεγχο των κατ' ιδίαν εκτελούμενων επιθεωρήσεων από ή εξ ονόματος των διοικήσεων των ελεγχόμενων εγκαταστάσεων, αξιολόγηση των δραστηριοτήτων και των εργασιών που εκτελούνται στην ελεγχόμενη εγκατάσταση, έλεγχο των χώρων και του σχετικού εξοπλισμού (συμπεριλαμβανομένης της καταλληλότητας της συντήρησής του), έλεγχο της καταλληλότητας της επιτόπιας περιβαλλοντικής διαχείρισης και έλεγχο των σχετικών αρχείων που τηρούν οι διοικήσεις των ελεγχόμενων εγκαταστάσεων, σύμφωνα με τη Σύσταση 2001/331/ΕΚ για τον καθορισμό ελάχιστων κριτηρίων σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις στα κράτη μέλη.

2. Επιθεωρητές/ελεγκτές: Τα στελέχη των αρμόδιων αρχών, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 20 του ν. 4014/2011.

3. Στοιχείο επιθεώρησης: Κάθε ενέργεια ή πρακτική του φορέα της ελεγχόμενης δραστηριότητας ή του ελεγχόμενου έργου, η οποία εξετάζεται ως προς τη συμμόρφωσή της με νομική διάταξη ή διοικητική απόφαση ή κανονισμό καθώς και στοιχεία, χαρακτηριστικά και πρακτικές του έργου ή της δραστηριότητας τα οποία πρέπει να αξιολογηθούν ως προς την αλληλεπίδρασή τους με το περιβάλλον, τον κίνδυνο για το περιβάλλον και τη συμμόρφωσή τους με τη νομοθεσία και την περιβαλλοντική άδεια του έργου ή της δραστηριότητας.

4. Πλάνο Διορθωτικών Ενεργειών (ΠΔΕ): Το σύνολο των οδηγιών, μέτρων και ενεργειών που οφείλει να εφαρμόσει ο φορέας του ελεγχόμενου έργου ή της ελεγχόμενης δραστηριότητας, εντός χρονοδιαγράμματος, για την άρση των περιβαλλοντικών παραβάσεων.

5. Υποτροπή: Υποτροπή υφίσταται όταν διαπιστώνεται η κατ' επανάληψη τέλεση περιβαλλοντικών παραβάσεων σε έργο ή δραστηριότητα. Η υποτροπή εξετάζεται σε βάθος δεκαετίας και αφορά την ίδια ή οποιαδήποτε άλλη παράβαση στο ελεγχόμενο έργο ή τη δραστηριότητα. Υπότροπος θεωρείται ο φορέας όταν, για το ελεγχόμενο έργο ή τη δραστηριότητα έχει διενεργηθεί τουλάχιστον μία αυτοψία της παρ. 11α του άρθρου 20 του ν. 4014/2011 εντός δέκα ετών πριν από τον χρόνο έναρξης του τρέχοντος ελέγχου, σε συνέχεια της οποίας α) έχουν επιβληθεί κυρώσεις των περ. β', γ', δ' ή/και ε' της παρ. 1 του άρθρου 21 του ν. 4014/2011 ή β) ο φορέας δεν έχει συμμορφωθεί, εντός καθορισμένης προθεσμίας, με το Πλάνο Διορθωτικών Ενεργειών (ΠΔΕ) που συνοδεύει την Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης. Τρέχων έλεγχος θεωρείται ο έλεγχος που ξεκινάει με αυτοψία και δεν έχει ολοκληρωθεί είτε με ανάρτηση της Οριστικής Έκθεσης Ελέγχου, εφόσον δεν έχουν διαπιστωθεί παραβάσεις, είτε με ανάρτηση της Δήλωσης Συμμόρφωσης είτε με τη σύνταξη της δεύτερης κατά σειρά Πράξης Βεβαίωσης Παράβασης. Διευκρινίζεται ότι, στην περίπτωση των παρ. 15 και 15α του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, δηλαδή για παραβάσεις οι οποίες κατατάσσονται στις κατηγορίες «χαμηλής» ή/και «μέτριας» σοβαρότητας, δεν θεωρείται υποτροπή η μη συμμόρφωση με το ΠΔΕ της οριστικής έκθεσης ελέγχου, παρά μόνο όταν διαπιστώνεται μη συμμόρφωση με το ΠΔΕ που συνοδεύει Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης.

Άρθρο 3

Λεπτομέρειες εφαρμογής ΜΕΣ

1. Σε κάθε περίπτωση περιβαλλοντικής επιθεώρησης, η οριστική έκθεση ελέγχου αναρτάται αμελλητί, σύμφωνα με τις προβλέψεις των παρ. 11γ, 15α και της υποπερ. βγ' της περ. β' της παρ. 15γ του άρθρου 20 του ν. 4014/2011 (Α' 209). Το ίδιο ισχύει και για τις Δηλώσεις Συμμόρφωσης που υποβάλλονται μετά από Πλάνο Διορθωτικών Ενεργειών εφόσον διαπιστώνεται συμμόρφωση, κατά τις προβλέψεις της παρ. 15α και της περ. γ' της παρ. 15γ του άρθρου 20 του ν. 4014/2011.

2. Σε περίπτωση μη διαπίστωσης παράβασης και αξιολόγησης τυχόν μη συμμορφώσεων ως ασήμαντων, η έκθεση αυτοψίας ή το φύλλο ελέγχου, όπου αυτό υφίσταται, ενσωματώνει τα αποτελέσματα του ελέγχου και δύναται να επέχει θέση προσωρινής οριστικής έκθεσης ελέγχου, η οποία καθίσταται οριστική και αναρτάται στο ΗΠΜ, σύμφωνα με την παρ. 11β του άρθρου 20 του ν. 4014/2011.

3. Η αρμόδια για τη διενέργεια της περιβαλλοντικής επιθεώρησης αρχή μπορεί να ζητήσει πρόσθετα στοιχεία σε σχέση με τον έλεγχο, τα οποία προσκομίζονται εντός προθεσμίας πέντε (5) εργάσιμων ημερών. Το διάστημα αυτό μπορεί να παραταθεί για άλλες πέντε (5) εργάσιμες ημέρες μετά από αίτημα του ελεγχόμενου φορέα. Το χρονικό διάστημα για την προσκόμιση των πρόσθετων αυτών στοιχείων καθώς και για την προσκόμιση τυχόν εργαστηριακών μετρήσεων και αναλύσεων ή τη λήψη πορισμάτων από άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες, δεν προσμετράται στις προθεσμίες σύνταξης της προσωρινής και της οριστικής έκθεσης ελέγχου.

4. Σε συνέχεια της κλήσης του σε απολογία, ο ελεγχόμενος κατά την υποβολή των απόψεών του, δύναται να συμπεριλάβει πρόταση με αναλυτική περιγραφή διορθωτικών ενεργειών, προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους και οποιαδήποτε άλλο χρήσιμο στοιχείο για την πραγματοποίησή τους. Η προτεινόμενη πρόταση αφού εξεταστεί και ενδεχομένως τροποποιηθεί από την ελεγκτική αρχή, δύναται να ενσωματώνεται στο Πλάνο Διορθωτικών Ενεργειών (ΠΔΕ) που περιλαμβάνεται στην Οριστική Έκθεση Ελέγχου ή στην Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης μαζί με χρονοδιάγραμμα υλοποίησής του.

5. Το ΠΔΕ δεν απαλλάσσει τον ελεγχόμενο από τυχόν ποινικές ή αστικές ευθύνες λόγω έλλειψης συμμόρφωσής του. Στο χρονικό διάστημα εφαρμογής του ΠΔΕ, και μέχρι την συμπλήρωση της προθεσμίας που έχει ταχθεί προς συμμόρφωση, μπορεί να διενεργηθεί νέος έλεγχος από τις αρμόδιες αρχές αποκλειστικά για τον έλεγχο της εφαρμογής του ΠΔΕ ή τον έλεγχο άλλων στοιχείων επιθεώρησης. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να διενεργηθεί στο διάστημα αυτό, νέος έλεγχος επί των διαπιστωμένων παραβάσεων.

6. Για την επαλήθευση της συμμόρφωσης με το ΠΔΕ, υποβάλλεται από το φορέα του ελεγχόμενου έργου ή της ελεγχόμενης δραστηριότητας Δήλωση Συμμόρφωσης. Η επαλήθευση της συμμόρφωσης μπορεί να πραγματοποιείται με αυτοψία ή/και με προσκόμιση εγγράφων, παραστατικών, φωτογραφιών και λοιπών στοιχείων, αντί αυτοψίας, υπό την προϋπόθεση της αποδοχής τους από την αρμόδια αρχή ως επαρκών στοιχείων για την τεκμηρίωση της συμμόρφωσης. Οι αρμόδιες ελεγκτικές αρχές

της παρ. 3 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011 έχουν τη δυνατότητα διενέργειας συμπληρωματικών αυτοψιών ή/και αίτησης συμπληρωματικών στοιχείων πριν τη σύνταξη της Οριστικής Έκθεσης Ελέγχου, για την επαλήθευση της συμμόρφωσης με το ΠΔΕ, εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο. Μετά την υποβολή της Δήλωσης Συμμόρφωσης, εφόσον δεν διαπιστωθεί επαλήθευση της συμμόρφωσης με το ΠΔΕ, τότε η αρμόδια αρχή που διενήργησε τον περιβαλλοντικό έλεγχο συντάσσει αιτιολογημένη Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης, σύμφωνα με την περ. β' της παρ. 15γ του άρθρου 20 του ν. 4014/2011.

7. Εάν έχει παρέλθει άπρακτη η προθεσμία που έχει ταχθεί για την υποβολή της Δήλωσης Συμμόρφωσης, τότε ο ελεγχθείς φορέας λειτουργίας καλείται για άμεση υποβολή της εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών. Σε περίπτωση άπρακτης παρόδου και της προθεσμίας αυτής, η αρμόδια αρχή που διενεργεί τον περιβαλλοντικό έλεγχο συντάσσει αιτιολογημένη Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης, σύμφωνα με την περ. β' της παρ. 15γ του άρθρου 20 του ν. 4014/2011. Μέχρι την πλήρη λειτουργία του Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου (ΗΠΜ), το αίτημα ανάρτησης της Δήλωσης Συμμόρφωσης, η οποία σύμφωνα με την παρ. 15α και την περ. δ' της παρ. 15γ. του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, επέχει θέση αποδοχής της από την αρμόδια για την περιβαλλοντική επιθεώρηση αρχή, κοινοποιείται προς ενημέρωση και στον ελεγχόμενο. Ειδικά για τα έργα και τις δραστηριότητες κατηγορίας Β', έως τη λειτουργία του ΗΠΜ, η Δήλωση Συμμόρφωσης αναρτάται και στην ιστοσελίδα της οικείας Περιφέρειας.

8. Το νέο πλαίσιο περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων και ειδικότερα το Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου επιβολής των διοικητικών κυρώσεων, εφαρμόζεται κατ' αναλογία και σε δραστηριότητες που εξαιρούνται της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 21 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011. Στην περίπτωση που ο φορέας διαθέτει περισσότερες μονάδες της ίδιας δραστηριότητας εντός του γηπέδου του ελεγχόμενου έργου ή δραστηριότητας, τότε κάθε μονάδα εξετάζεται χωριστά και ανεξάρτητα, εκτός εάν οι μονάδες αυτές περιλαμβάνονται στην ίδια περιβαλλοντική άδεια.

9. Οι κυρώσεις της παρούσας εφαρμόζονται με την επιφύλαξη ειδικότερων διατάξεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για επιμέρους παραβάσεις ή είδη ή ομάδες παραβάσεων.

Άρθρο 4 Παράρτημα

Προσαρτάται και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας το Παράρτημα Ι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Α. ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Οι επιθεωρητές/ελεγκτές χρησιμοποιούν κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής επιθεώρησης το «Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης» (ΜΕΣ). Κατά την εκτέλεση των κύριων ελεγκτικών λειτουργιών τους (περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις), και βάσει των διαπιστωμένων μη συμμορφώσεων και περιβαλλοντικών παραβάσεων επιβάλλουν ανάλογα μέτρα και κυρώσεις. Για την ολοκλήρωση του ελέγχου, οι επιθεωρητές/ελεγκτές συνεκτιμούν τα ευρήματα του ελέγχου, τη συμμόρφωση του ελεγχόμενου φορέα και τη σοβαρότητα των διαπιστωμένων παραβάσεων και επιβάλλουν ανάλογα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 21 του ν. 4014/2011 (Α' 209).

Τα εν λόγω μέτρα και οι κυρώσεις είναι αναλογικά και εύλογα, στηρίζονται στην αξιολόγηση του κινδύνου της παράβασης στο περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, και επιβάλλονται ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης, τη συχνότητα ή τη χρονική διάρκεια, την υποτροπή και το ιστορικό συμμόρφωσης, τη συμπεριφορά και το βαθμό συνεργασίας του ελεγχόμενου φορέα έργου ή δραστηριότητας, το ύψος υπέρβασης των θεσμοθετημένων ορίων εκπομπών και την παραβίαση των περιβαλλοντικών όρων και προτύπων περιβαλλοντικών δεσμεύσεων, λόγους δημοσίου συμφέροντος καθώς και τυχόν συντρέχοντες ελαφρυντικούς ή επιβαρυντικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του άμεσου ή έμμεσου κέρδους που η παράβαση απέφερε στον φορέα του έργου ή της δραστηριότητας. Ειδικότερα, τα επιβαλλόμενα πρόστιμα κατανομούνται ανάλογα με την κατηγορία της παράβασης, όπως περιγράφεται στην ενότητα (ΣΤ).

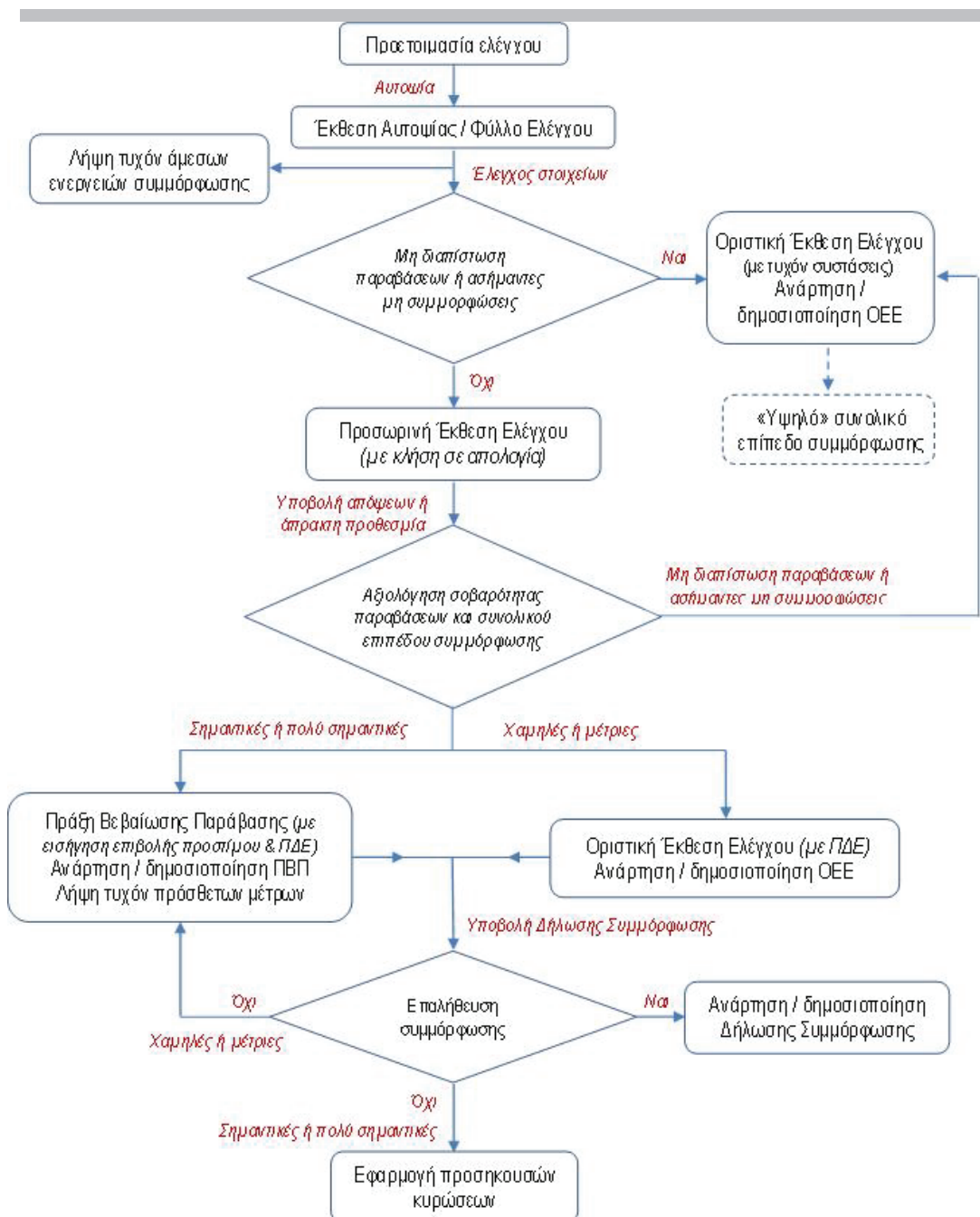
Το παρόν Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης (ΜΕΣ) περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων στο πλαίσιο διενέργειας της περιβαλλοντικής επιθεώρησης, με τη μορφή σταδίων, όπως αποτυπώνεται στο γενικό διάγραμμα ροής του ΜΕΣ (Σχήμα 1).

Στις ενότητες που ακολουθούν περιγράφονται οι ενέργειες που πρέπει να λαμβάνουν χώρα προκειμένου να προσδιοριστούν:

- Η έλλειψη συμμόρφωσης και η διαπίστωση πιθανών παραβάσεων.
- Οι προτεινόμενες διορθωτικές ενέργειες.
- Οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβάσεως.
- Η τροφοδότηση του σχεδιασμού του προγράμματος περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων με το ιστορικό συμμόρφωσης του έργου/δραστηριότητας.

Σχήμα 1: Γενικό διάγραμμα ροής του ΜΕΣ, σύμφωνα με το άρθρο 20 του ν. 4014/2011

Β. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ

Η προετοιμασία της περιβαλλοντικής επιθεώρησης αποτελεί το στάδιο κατά το οποίο ένας επιθεωρητής/ελεγκτής περιβάλλοντος ή μια ομάδα επιθεωρητών/ελεγκτών, οι οποίοι πρόκειται να επιθεωρήσουν ένα έργο ή μία δραστηριότητα, συλλέγουν πληροφορίες για τον φορέα του έργου ή της δραστηριότητας και για το ίδιο το έργο ή τη δραστηριότητα πριν διενεργήσουν επιτόπιο έλεγχο (αυτοψία). Αποτελεί τη βάση για τη διεξαγωγή της επιθεώρησης και εξασφαλίζει ότι ο έλεγχος θα συμπεριλάβει όλα τα κρίσιμα για το αποτέλεσμα στοιχεία που θα οδηγήσουν κατόπιν στο πληρέστερο αποτέλεσμα του ελέγχου. Ειδικότερα, πριν την πραγματοποίηση της αυτοψίας, εξετάζονται οι βασικές άδειες και εγκρίσεις που προβλέπονται από την περιβαλλοντική νομοθεσία, όπως:

1. Στην περίπτωση που το έργο ή η δραστηριότητα υπάγεται στην υποκατηγορία Α1 ή Α2, σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση της παρ. 4 του άρθρου 1 του ν. 4014/2011, όπως ισχύει, σχετικά με την κατάταξη δημοσίων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες και υποκατηγορίες, εξετάζεται η σχετική ΑΕΠΟ.
2. Στην περίπτωση που το έργο ή η δραστηριότητα υπάγεται στην υποκατηγορία Β, διακρίνονται οι εξής περιπτώσεις:
  - α. Εάν υπάρχει θεσμοθετημένο το τυποποιημένο φύλλο ελέγχου γίνεται προετοιμασία του φύλλου, και εάν απαιτείται, επιλέγονται οι συγκεκριμένοι τομείς ή/και τα περιβαλλοντικά μέσα που θα εξεταστούν.
  - β. Εάν δεν υπάρχει θεσμοθετημένο το τυποποιημένο φύλλο ελέγχου: (α) γίνεται προετοιμασία βάσει των πρότυπων περιβαλλοντικών δεσμεύσεων (ΠΠΔ) που περιλαμβάνονται στη σχετική δήλωση υπαγωγής σε ΠΠΔ, (β) στις περιπτώσεις μη ύπαρξης θεσμοθετημένων ΠΠΔ, τότε εξετάζεται η εκάστοτε απόφαση της αρμόδιας περιβαλλοντικής αρχής, σύμφωνα με τα ισχύοντα.
3. Επιπλέον εξετάζονται τυχόν λοιπές περιβαλλοντικές άδειες, εγκρίσεις, μελέτες και προβλέψεις περιβαλλοντικής προστασίας.

Συλλέγονται επίσης διαθέσιμα στοιχεία για το ιστορικό ελέγχων και συμμόρφωσης της δραστηριότητας για να ληφθούν υπόψη κατά τον έλεγχο, στην αξιολόγηση τυχόν παραβάσεων και στην επιβολή σχετικών μέτρων και κυρώσεων. Μέχρι την ολοκλήρωση του Ολοκληρωμένου Πληροφορικού Συστήματος Άσκησης Δραστηριοτήτων και Ελέγχων, ΟΠΣ-ΑΔΕ, και την πλήρη λειτουργία του ΗΠΜ τα δεδομένα αντλούνται από το ηλεκτρονικό πληροφοριακό σύστημα της εκάστοτε αρχής ή άλλα διαθέσιμα αρχεία.

Οι αρμόδιες ελεγκτικές αρχές, για την πλήρη και ομαλή διεξαγωγή της περιβαλλοντικής επιθεώρησης, διατηρούν τη διακριτική ευχέρεια: (α) να προετοιμάσουν και να συμβουλευτούν οποιοδήποτε νομικό, τεχνικό ή άλλο κείμενο κρίνουν χρήσιμο για τον έλεγχο και (β) να ζητήσουν εκ των προτέρων από τον φορέα του προς επιθεώρηση έργου ή δραστηριότητας ή από άλλη αρμόδια αρχή οποιοδήποτε έγγραφο ή πληροφορία κρίνουν απαραίτητα.

Γ. ΑΥΤΟΨΙΑ

Στο στάδιο διεξαγωγής της αυτοψίας, οι επιθεωρητές/ελεγκτές εξετάζουν τα στοιχεία επιθεώρησης ως προς τη συμμόρφωσή τους με νομική διάταξη ή διοικητική απόφαση ή κανονισμό, ως προς την αλληλεπίδρασή τους με το περιβάλλον, τον κίνδυνο για το περιβάλλον και τη συμμόρφωσή τους με τη νομοθεσία και την περιβαλλοντική άδεια του έργου ή της δραστηριότητας.

Κατά την αυτοψία εξετάζεται το σύνολο των στοιχείων επιθεώρησης, όπως εκπομπές στην ατμόσφαιρα, τα ύδατα, και το έδαφος και η παραγωγή και διαχείριση αποβλήτων, ώστε να εξασφαλίζεται η ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης και η προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολό του (συνολικός έλεγχος), εκτός αν ορίζεται ότι θα δύναται να εστιάζεται σε κάποια από αυτά, οπότε ο έλεγχος που πραγματοποιείται είναι μερικός.

Για την αξιολόγηση των μη συμμορφώσεων οι επιθεωρητές/ελεγκτές συλλέγουν και καταγράφουν, κατά το δυνατό, όλα τα αντικειμενικά και αποδεικτικά στοιχεία που συνθέτουν την έλλειψη συμμόρφωση (όπως φύση, έκταση, χρόνος, συχνότητα, παραστατικά, φωτογραφίες, δείγματα, μετρήσεις κ.λπ.), ώστε η τεκμηρίωση των πιθανών παραβάσεων να είναι κατά το δυνατόν πλήρης.

Κάθε στοιχείο επιθεώρησης εξετάζεται ξεχωριστά και οι επιθεωρητές/ελεγκτές έχουν τη δυνατότητα να κρίνουν την έλλειψη συμμόρφωσης επί τόπου ή μετά από μελέτη των στοιχείων επιθεώρησης.

Στην περίπτωση που μια μη συμμόρφωση αξιολογηθεί ως ασήμαντη, τότε παρέχονται γραπτές συστάσεις ή/και κατευθυντήριες οδηγίες για την άρση της ασήμαντης μη συμμόρφωσης, είτε επιτόπου εντός της έκθεσης αυτοψίας, είτε εντός της οριστικής έκθεσης ελέγχου, η οποία και αναρτάται σύμφωνα με την παρ. 11 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011. Εφόσον δεν διαπιστωθούν παραβάσεις, ή το σύνολο των μη συμμορφώσεων αξιολογηθούν ως ασήμαντες, τότε η έκθεση αυτοψίας (ή αντίστοιχα το φύλλο ελέγχου, όπου υφίσταται) δύναται να ενσωματώνει τα αποτελέσματα του ελέγχου και να επέχει θέση οριστικής έκθεσης ελέγχου, η οποία και αναρτάται σύμφωνα με την παρ. 11 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011.

Σε περίπτωση διαπίστωσης παραβάσεων που δεν εμπίπτουν στην περ. β της παρ. 11 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, δηλαδή σε περίπτωση που διαπιστωθούν ελλείψεις συμμόρφωσης που δεν είναι ασήμαντες ή απαιτούν αξιολόγηση μετά την εξέταση των στοιχείων του ελέγχου, η διαδικασία ελέγχου συνεχίζεται με τη σύνταξη προσωρινής έκθεσης ελέγχου της παρ. 11 του άρθρου του άρθρου 20 του ν. 4014/2011.

Σε περίπτωση που διαπιστωθούν παραβάσεις που χρήζουν άμεσης ενέργειας σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 15β του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, οι επιθεωρητές/ελεγκτές προβαίνουν κατά προτεραιότητα σε ενέργειες (π.χ. ενημέρωση αρμόδιων Εισαγγελικών αρχών, υπηρεσιών, αστυνομίας) ή/και ζητούν από τον ελεγχόμενο την υλοποίηση άμεσων ενεργειών για την αποτροπή του κινδύνου, οι οποίες καταγράφονται στην έκθεση αυτοψίας, στην προσωρινή και οριστική έκθεση ελέγχου.

Τα αποτελέσματα της αυτοψίας, ιδιαίτερα εάν διαπιστωθούν πιθανές παραβάσεις, ακολουθούνται από επεξεργασία των στοιχείων του ελέγχου και των ευρημάτων από τους επιθεωρητές, προκειμένου να τροφοδοτηθεί το επόμενο βήμα της διαδικασίας.

Τόσο κατά την αυτοψία, όσο και σε επόμενο στάδιο της ελεγκτικής διαδικασίας, οι επιθεωρητές/ελεγκτές δύνανται να ζητήσουν από τον ελεγχόμενο ή τις συναρμόδιες υπηρεσίες, πρόσθετα στοιχεία σε σχέση με τον έλεγχο, τα οποία προσκομίζονται εντός προθεσμίας πέντε (5) εργασίμων ημερών. Το διάστημα αυτό μπορεί να παραταθεί μετά από αίτημα του ελεγχόμενου φορέα. Το χρονικό διάστημα για την προσκόμιση των πρόσθετων αυτών στοιχείων καθώς και για την προσκόμιση τυχόν εργαστηριακών μετρήσεων και αναλύσεων ή τη λήψη πορισμάτων από άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες, δεν προσμετράται στις προθεσμίες σύνταξης της προσωρινής και της οριστικής έκθεσης ελέγχου.

Δ. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ

Κάθε διαπιστωμένη μη συμμόρφωση, η οποία δεν αξιολογείται ως ασήμαντη, θεωρείται παράβαση και αξιολογείται η κατηγορία σοβαρότητάς της («Χαμηλή», «Μέτρια», «Σημαντική» ή «Πολύ Σημαντική») στο στάδιο της Οριστικής Έκθεσης Ελέγχου (ΟΕΕ) / Πράξης Βεβαίωσης Παράβασης (ΠΒΠ).

Σύμφωνα με την παρ. 15β του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, για την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παράβασης λαμβάνονται υπόψη η φύση της παράβασης και το ύψος υπέρβασης των θεσμοθετημένων ορίων εκπομπών, η υποτροπή και το ιστορικό συμμόρφωσης, η συμπεριφορά και ο βαθμός συνεργασίας του ελεγχόμενου φορέα, άλλοι ελαφρυντικοί ή επιβαρυντικοί παράγοντες, καθώς και τα προβλεπόμενα στο άρθρο 3 του ν. 4042/2012 (Α' 24).

Προσδιορίζονται οι ακόλουθες τρεις κατηγορίες παραβάσεων, με βάση το άμεσο/έμμεσο αποτέλεσμά τους στο περιβάλλον:

α. Παράβαση που προκαλεί ρύπανση ή άλλη περιβαλλοντική υποβάθμιση: κάθε στοιχείο επιθεώρησης εξετάζεται για να διαπιστωθεί αν έχει ήδη προκαλέσει ρύπανση ή άλλη περιβαλλοντική υποβάθμιση και σε ποιο βαθμό. Οι κατηγορίες ρύπανσης ή άλλης περιβαλλοντικής υποβάθμισης κατατάσσονται στον Πίνακα 1 που ακολουθεί.

β. Παράβαση που ενδέχεται να προκαλέσει ρύπανση ή άλλη περιβαλλοντική υποβάθμιση: κάθε στοιχείο επιθεώρησης εξετάζεται για να διαπιστωθεί αν ενέχει κίνδυνο/πιθανότητα ρύπανσης ή άλλης υποβάθμισης για το περιβάλλον και σε ποιο βαθμό. Οι κατηγορίες κινδύνου ρύπανσης ή περιβαλλοντικής υποβάθμισης κατατάσσονται στον Πίνακα 2 που ακολουθεί.

γ. Διοικητική παράβαση: η αδυναμία επίδειξης αναγκαίας γραπτής έγκρισης, έκθεσης, πληροφόρησης, ή διοικητικής πράξης, η οποία είναι υποχρεωτική σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας ή τους περιβαλλοντικούς όρους ή τις ΠΠΔ για τη λειτουργία της δραστηριότητας ή του έργου. Οι διοικητικές παραβάσεις διακρίνονται σε ουσιώδεις και μη ουσιώδεις, σύμφωνα με τον Πίνακα 3 που ακολουθεί.

Για κάθε διαπιστωμένη παράβαση, αξιολογείται η κατηγορία σοβαρότητάς της, σύμφωνα με έναν από τους παρακάτω Πίνακες 1 έως 3, ανάλογα την κατηγορία στην οποία υπάγεται [ρύπανση / άλλη περιβαλλοντική υποβάθμιση, κίνδυνος (πιθανότητα) ρύπανσης / άλλης υποβάθμισης, ή διοικητική παράβαση].

Σε περίπτωση που μία παράβαση υπάγεται ταυτόχρονα σε περισσότερες από μία κατηγορίες, [ενδεικτικά μια διοικητική παράβαση με κίνδυνο (πιθανότητα) ρύπανσης, ή ρύπανση και κίνδυνος (πιθανότητα) ρύπανσης], τότε επιλέγεται η σοβαρότερη κατηγορία παράβασης που προκύπτει από τους παρακάτω Πίνακες.

Πίνακας 1: Αξιολόγηση της σοβαρότητας της παράβασης, με βάση την κατηγορία ρύπανσης ή άλλης περιβαλλοντικής υποβάθμισης

Ρύπανση ή άλλη περιβαλλοντική υποβάθμιση		Κατηγορία σοβαρότητας της παράβασης
Κατηγορία	Περιγραφή	
Μικρή	Η εισαγωγή ρύπων (ουσιών, θορύβου, ακτινοβολίας ή άλλων μορφών ενέργειας) ή η πρόκληση μεταβολής στο περιβάλλον σε περιορισμένη έκταση, ποσότητα και διάρκεια, πέραν του επιτρεπόμενου βάσει νόμου, απόφασης ή άδειας, που δεν προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει ήπια βλάβη στο περιβάλλον.	Χαμηλή παράβαση
Μέτρια	Η εισαγωγή ρύπων ή η πρόκληση μεταβολής στο περιβάλλον που προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει μέτρια βλάβη στο περιβάλλον.	Μέτρια παράβαση
Σοβαρή	Η εισαγωγή ρύπων ή η πρόκληση μεταβολής στο περιβάλλον σε σημαντική έκταση, μεγάλη διάρκεια ή μεγάλη ποσότητα που προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει σοβαρές σωματικές βλάβες σε πρόσωπα ή ουσιαστικές σημαντικές βλάβες στην ποιότητα του αέρα, την ποιότητα του εδάφους, την ποιότητα του νερού ή στα ζώα ή τα φυτά.	Σημαντική παράβαση
Πολύ σοβαρή	Ευρεία ρύπανση ή ευρεία οικολογική διατάραξη / καταστροφή ή εκτεταμένη περιβαλλοντική ζημία που προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει τον θάνατο ή σοβαρές σωματικές βλάβες σε πρόσωπα ή ουσιαστικές και μακροχρόνιες σημαντικές βλάβες στην ποιότητα του αέρα, του εδάφους, του νερού ή στα ζώα ή στα φυτά.	Πολύ σημαντική παράβαση

Πίνακας 2: Αξιολόγηση της σοβαρότητας της παράβασης, με βάση την κατηγορία κινδύνου (πιθανότητας) ρύπανσης ή άλλης υποβάθμισης του περιβάλλοντος

Κίνδυνος (πιθανότητα) ρύπανσης ή άλλης υποβάθμισης		Κατηγορία σοβαρότητας της παράβασης
Κατηγορία	Περιγραφή	

Χαμηλός	Μικρή πιθανότητα να συμβεί μικρή ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση.	Καμία παράβαση (ασήμαντη μη συμμόρφωση)
Μεσαίος	Μεγάλη πιθανότητα να συμβεί μικρή ρύπανση / άλλη υποβάθμιση, πιθανότητα να συμβεί μέτρια ρύπανση / άλλη υποβάθμιση ή μικρή πιθανότητα να συμβεί σοβαρή ρύπανση / άλλη υποβάθμιση.	Χαμηλή παράβαση
Υψηλός	Μεγάλη πιθανότητα να συμβεί σοβαρή ρύπανση / άλλη υποβάθμιση ή πιθανότητα να συμβεί πολύ σοβαρή ρύπανση / άλλη υποβάθμιση.	Μέτρια παράβαση

Πίνακας 3: Αξιολόγηση της σοβαρότητας της παράβασης, με βάση την κατηγορία διοικητικής παράβασης

		Διοικητική μη συμμόρφωση / παράβαση	Κατηγορία σοβαρότητας της παράβασης
Κατηγορία		Περιγραφή	
Μη ουσιώδης	Ασήμαντη	Ήσσονος σημασίας παραλείψεις, καθυστερήσεις ή αβλεψίες σχετικά με διοικητικές απαιτήσεις.	Καμία παράβαση (ασήμαντη μη συμμόρφωση)
	Χαμηλή	Περιορισμένες μη συμμορφώσεις με διοικητικές απαιτήσεις, μικρή απόκλιση / αστοχία σε απαιτούμενη άδεια, μη υποβολή απαιτούμενης έκθεσης, μελέτης ή στοιχείων στις αρμόδιες αρχές ή μη ανανέωση / τροποποίηση άδειας, απόφασης ή πιστοποιητικού που απαιτούνται από την περιβαλλοντική άδεια.	Χαμηλή παράβαση
	Μέτρια	Μη ανανέωση / τροποποίηση ΑΕΠΟ ή μη υπαγωγή σε ΠΠΔ, όπως επίσης η μη έκδοση άλλης άδειας, απόφασης ή πιστοποιητικού που απαιτούνται από την περιβαλλοντική άδεια.	Μέτρια παράβαση
Ουσιώδης	Σοβαρή	Διοικητική μη συμμόρφωση που υπονομεύει σοβαρά το νομοθετικό σχήμα, αποφεύγει την ευθύνη ή αποκρύπτει σημαντικές πληροφορίες, όπως η μη έκδοση ΑΕΠΟ ή Άδειας Συλλογής και Μεταφοράς Επικινδύνων Αποβλήτων ή η παρεμπόδιση / άρνηση ελέγχου .	Σημαντική παράβαση

Παραδείγματα για κάθε κατηγορία παραβάσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια των παραπάνω Πινάκων, παρέχονται στην ενότητα Θ.

Για την τελική αξιολόγηση της σοβαρότητας κάθε παράβασης λαμβάνονται υπόψη, κατά περίπτωση, και οι ακόλουθοι ελαφρυντικοί και επιβαρυντικοί παράγοντες:

1. Η υποτροπή και το ιστορικό συμμόρφωσης. Για τον σκοπό αυτό εξετάζονται και αξιολογούνται τα αποτελέσματα πρότερων περιβαλλοντικών ελέγχων που έχουν διενεργηθεί

από τις όλες τις αρμόδιες αρχές κατά την τελευταία δεκαετία. Διακρίνονται οι κάτωθι τρεις περιπτώσεις **από τον χρόνο έναρξης του τρέχοντος ελέγχου**:

α. Θετικό ιστορικό συμμόρφωσης, όταν, κατά τους προηγούμενους περιβαλλοντικούς ελέγχους εντός της τελευταίας δεκαετίας, δεν διαπιστώθηκαν παραβάσεις.

β. Ουδέτερο ιστορικό συμμόρφωσης, όταν δεν έχει διενεργηθεί προγενέστερος έλεγχος εντός της τελευταίας δεκαετίας, ή εντός της τελευταίας δεκαετίας, **ο φορέας λειτουργίας έχει διαπιστωθεί έως μία φορά υπότροπος για παραβάσεις** της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ή των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων για τη λειτουργία του συγκεκριμένου έργου ή της συγκεκριμένης δραστηριότητας.

γ. Αρνητικό ιστορικό συμμόρφωσης, όταν εντός της τελευταίας δεκαετίας, έχει διαπιστωθεί **τουλάχιστον δύο φορές υπότροπος** κατά την έννοια της παρ. 5 του άρθρου 2 της παρούσας απόφασης για τη λειτουργία του συγκεκριμένου έργου ή της συγκεκριμένης δραστηριότητας.

2. Η κατηγορία περιβαλλοντικής αδειοδότησης (κατηγορία Α ή Β) του ελεγχόμενου έργου ή της δραστηριότητας. Στην περίπτωση λειτουργίας άνευ περιβαλλοντικής άδειας, τότε εκτιμάται από τους επιθεωρητές/ελεγκτές η περιβαλλοντική κατηγορία στην οποία εμπίπτει το έργο ή η δραστηριότητα για την εφαρμογή της παραμέτρου. Στην περίπτωση που δεν είναι δυνατή η κατάταξη σε περιβαλλοντική κατηγορία από τα υφιστάμενα στοιχεία τότε το έργο ή η δραστηριότητα θεωρείται ως Β κατηγορίας. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση όπου το έργο ή η δραστηριότητα δεν εντάσσεται σε κάποια περιβαλλοντική κατηγορία.

3. Η συμμόρφωση πριν την αυτοψία. Ο παράγοντας αυτός αφορά σε παράβαση η οποία τελέστηκε πριν την αυτοψία, αλλά διαπιστώνεται από την εξέταση / αξιολόγηση των στοιχείων κατά τον παρόντα έλεγχο και ο ελεγχόμενος φορέας έχει ήδη προβεί οικειοθελώς σε κατάλληλες ενέργειες για την άρση της παράβασης αυτής πριν την ημερομηνία διενέργειας της αυτοψίας.

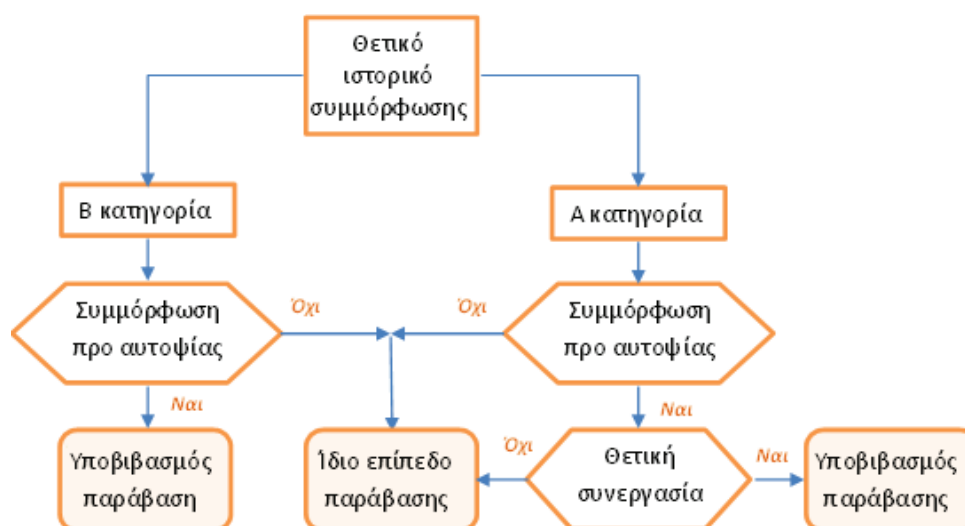
4. Ο βαθμός συνεργασίας και η συμπεριφορά του ελεγχόμενου κατά τη διάρκεια της ελεγκτικής διαδικασίας. Αξιολογούνται στοιχεία όπως η διευκόλυνση και η μη παρακώλυση με οποιονδήποτε τρόπο των επιθεωρητών/ελεγκτών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, η χορήγηση των απαιτούμενων στοιχείων και εγγράφων, η διευκόλυνση πρόσβασης σε χώρους και εξοπλισμό της εγκατάστασης, η συμμόρφωση με τυχόν συστάσεις και οδηγίες συμμόρφωσης, όπως επίσης η διευκόλυνση λήψης δειγμάτων και πληρωμής του κόστους των αναλύσεων σύμφωνα με το άρθρο 20 του ν. 4014/2011, φωτογραφιών και κάθε άλλης ενέργειας απαραίτητης για τη διεξαγωγή του ελέγχου.

Η αξιολόγηση των παραπάνω παραμέτρων μπορεί να αναβαθμίσει (λ.χ. από «χαμηλή» σε «μέτρια») ή να υποβιβάσει (λ.χ. από «μέτρια» σε «χαμηλή») έως ένα επίπεδο μόνο τη σοβαρότητα της παράβασης. Η σοβαρότητα της παράβασης δεν μπορεί να υποβιβαστεί για τις πολύ σημαντικές παραβάσεις, τις παραβάσεις ρύπανσης/υποβάθμισης του περιβάλλοντος του Πίνακα 1, τις ουσιώδεις διοικητικές παραβάσεις ή τις παραβάσεις χαμηλής σοβαρότητας.

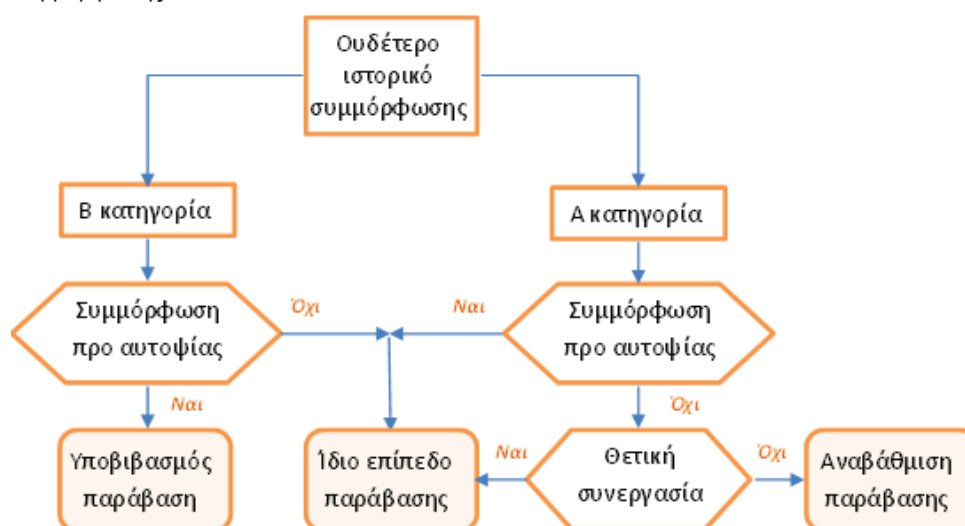
Ο συνυπολογισμός των παραπάνω παραμέτρων για τον υπολογισμό του τελικού χαρακτηρισμού της σοβαρότητας μίας παράβασης γίνεται σύμφωνα με τα κάτωθι διαγράμματα

τελικής αξιολόγησης της σοβαρότητας της παράβασης και μπορεί να αναβαθμίσει ή να υποβιβάσει έως μόνο ένα επίπεδο την αρχική κατάταξη.

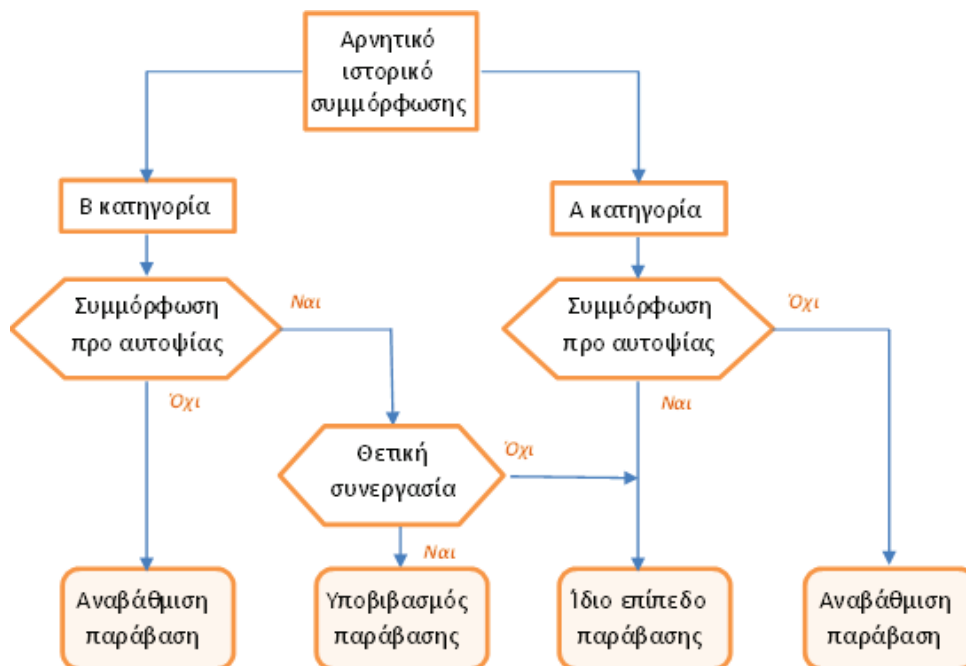
Σχήμα 2: Τελική κατάταξη σοβαρότητας της παράβασης σε περίπτωση θετικού ιστορικού συμμόρφωσης

Σχήμα 3: Τελική κατάταξη σοβαρότητας της παράβασης σε περίπτωση ουδέτερου ιστορικού συμμόρφωσης

Σχήμα 4: Τελική κατάταξη σοβαρότητας της παράβασης σε περίπτωση αρνητικού ιστορικού συμμόρφωσης.

Επισημαίνεται ότι η κατ' επανάληψη διαπίστωση της ίδιας ασήμαντης μη συμμόρφωσης δύναται να την αναβαθμίσει σε «χαμηλής» σοβαρότητας παράβαση. Επίσης, η κατηγορία σοβαρότητας μίας παράβασης καθορίζεται στην Οριστική Έκθεση Ελέγχου (ΟΕΕ) / Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης (ΠΒΠ) και δεν υποβαθμίζεται μέχρι το πέρας του ελέγχου.

Σε κάθε περίπτωση, αδικήματα του άρθρου 3 του ν. 4042/2012 τα οποία διώκονται ποινικά, κατατάσσονται ως «σημαντικές» ή «πολύ σημαντικές» παραβάσεις και εκδίδεται Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης, η οποία διαβιβάζεται στον Εισαγγελέα.

Ε. ΕΙΔΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΩΣΕΩΝ

Σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που προκαλούν οποιαδήποτε ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος ή παραβαίνουν τις διατάξεις του ν. 4014/2011 ή των κατ' εξουσιοδότησή του εκδιδόμενων διαταγμάτων ή υπουργικών αποφάσεων ή αποφάσεων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης ή της Περιφέρειας, ανεξάρτητα από την αστική ή ποινική ευθύνη, επιβάλλονται τα διοικητικά μέτρα και κυρώσεις της παρ. 1 του άρθρου 21 του ν. 4014/2011.

Τα πρόστιμα της περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 21 του ν.4014/2011 επιβάλλονται ανάλογα με την κατηγορία σοβαρότητας της παράβασης («χαμηλή», «μέτρια», «σημαντική» και «πολύ σημαντική»), όπως προβλέπεται στις περ. α), β), γ) και δ) της παρ. 1α του άρθρου 21 του ν. 4014/2011. Ο τρόπος υπολογισμού του προστίμου καθορίζεται στην ενότητα (ΣΤ) του

παραρτήματος, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια που αναφέρονται στην παρ. 1 του ίδιου άρθρου. Όπου για την επιβολή κυρώσεων προβλέπονται ειδικότερες διατάξεις για τον τρόπο υπολογισμού και το ύψος του προστίμου, ακολουθούνται αυτές οι διατάξεις.

Για οικονομικού χαρακτήρα δραστηριότητες, τα ποσοστά επί του συνολικού κύκλου εργασιών (ΣΚΕ) της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας (βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος) που αναφέρονται στις περ. α), β), γ) και δ) της παρ. 1α του άρθρου 21 του ν. 4014/2011 για κάθε κατηγορία σοβαρότητας παράβασης, καθορίζουν το μέγιστο πρόστιμο που αντιστοιχεί για κάθε παράβαση, αναλόγως της κατηγορίας σοβαρότητας της για ένα έργο ή μία δραστηριότητα. Περαιτέρω:

- Το ποσό του προστίμου για κάθε επιμέρους παράβαση κυμαίνεται ανάμεσα στο ελάχιστο και μέγιστο καθοριζόμενο όριο ανά κατηγορία σοβαρότητας παράβασης.
- Το συνολικό πρόστιμο για όλες τις παραβάσεις δεν υπερβαίνει το μέγιστο ποσό που ορίζεται στην παρ. 1, περ. β' του άρθρου 21 του ν. 4014/2011. Στην περίπτωση που το άθροισμα των υπολογιζόμενων προστίμων ξεπερνάει το ανώτερο όριο, γίνεται αναλογική μείωση των ποσών όλων των επιμέρους παραβάσεων, ώστε να επιτευχθεί το ανώτερο όριο.

Γενικά, όπως συνοπτικά παρουσιάζεται στον Πίνακα 4:

- Τα μέτρα και οι κυρώσεις αποφασίζονται με βάση τη σοβαρότητα κάθε παράβασης και στο σύνολό τους περιλαμβάνονται στην Οριστική Έκθεση Ελέγχου / Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης ανάλογα με την κατηγορία της σοβαρότερης παράβασης.
- Το ΠΔΕ αφορά τόσο σε περιπτώσεις «χαμηλών» και «μέτριων» παραβάσεων όσο και σε περιπτώσεις «σημαντικών» και «πολύ σημαντικών» παραβάσεων και περιλαμβάνεται κατά περίπτωση στην Οριστική Έκθεση Ελέγχου και στην Πράξη Βεβαίωση Παράβασης.
- Τα πρόστιμα επιβάλλονται για «χαμηλές» και «μέτριες» παραβάσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του φορέα λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας, με το ΠΔΕ εντός τεθείσας χρονικής προθεσμίας. Επίσης επιβάλλονται για όλες τις «σημαντικές» και «πολύ σημαντικές» παραβάσεις, ανεξαρτήτως της συμμόρφωσης του φορέα λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας με το ΠΔΕ.
- Η ΠΒΠ διαβιβάζεται στην αρμόδια Εισαγγελική Αρχή εφόσον για τη συγκεκριμένη παράβαση προβλέπεται ποινική κύρωση σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 4042/2012 (Α' 24) και την υποπερ. βε' της περ. β' της παρ. 15γ του άρθρου 20 του ν. 4014/2011.
- Προσωρινή ή οριστική διακοπή λειτουργίας μπορεί να γίνει για «πολύ σημαντικές» παραβάσεις της νομοθεσίας και των περιβαλλοντικών όρων της ΑΕΠΟ ή των ΠΠΔ από τις οποίες προκαλείται ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος αλλά και εν γένει για «σημαντικές» παραβάσεις, οι οποίες διαπιστώνονται καθ' υποτροπή, με βάση τη διαδικασία που προβλέπεται στην παρ. 6 του άρθρου 21 του ν. 4014/2011. Για το σκοπό αυτό η Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης κοινοποιείται στην αρμόδια αρχή ή το όργανο που εξέδωσε την άδεια, ή την έγκριση, ή τη γνωστοποίηση κατασκευής ή λειτουργίας του έργου ή έναρξης της δραστηριότητας ή, κατά περίπτωση, την ανανέωση αυτών, για περαιτέρω ενέργειες κατά αρμοδιότητα.

- Η προσωρινή ή οριστική διακοπή λειτουργίας επιβάλλεται ανεξάρτητα από την επιβολή προστίμου ή άλλων διοικητικών μέτρων.
- Η υποχρέωση αποζημίωσης των δαπανών που συνδέονται με τη βλάβη στο περιβάλλον, όταν η βλάβη είναι μη αναστρέψιμη αφορά μόνο παραβάσεις που κατατάσσονται στις κατηγορίες «σημαντικής» και «πολύ σημαντικής» σοβαρότητας, με την επιφύλαξη εφαρμογής του π.δ. 148/2009 (Α' 190).

Πίνακας 4: Εφαρμογή διοικητικών μέτρων και κυρώσεων

Σοβαρότητα παράβασης	Διοικητικά μέτρα και κυρώσεις				
	Πλάνο Διορθωτικών Ενέργειών (ΠΔΕ)	Επιβολή προστίμου	Προσωρινή ή οριστική διακοπή λειτουργίας	Αναφορά σε Εισαγγελική Αρχή	Υποχρέωση αποζημίωσης δαπανών που συνδέονται με μη αναστρέψιμη βλάβη στο περιβάλλον
Χαμηλή	Ναι	Ναι ⁽¹⁾	-	Ναι ⁽⁴⁾	-
Μέτρια	Ναι	Ναι ⁽¹⁾	Ναι ⁽²⁾	Ναι ⁽⁴⁾	-
Σημαντική	Ναι	Ναι	Ναι ⁽³⁾	Ναι	Ναι
Πολύ	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι

⁽¹⁾ Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με το ΠΔΕ εντός τεθείσας χρονικής προθεσμίας. Επίσης, όταν διαπιστώνεται έλλειψη ΠΠΔ, όπου στην περίπτωση αυτή η παράβαση χαρακτηρίζεται «μέτρια» και επιβάλλεται πρόστιμο σύμφωνα με την παρ. 1β του άρθρου 21 του ν. 4014/2011.

⁽²⁾ Σε τρίτη συνεχόμενη παράβαση έλλειψης ΠΠΔ σε έργο ή δραστηριότητα Β κατηγορίας, όπου στην περίπτωση αυτή επιβάλλεται αναστολή λειτουργίας.

⁽³⁾ Σε περίπτωση υποτροπής.

⁽⁴⁾ Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με το ΠΔΕ της Οριστικής Έκθεσης Ελέγχου.

Παράλληλα με τα ανωτέρω επισημαίνεται ότι σε περίπτωση διαπίστωσης έλλειψης έγκρισης λειτουργίας, άδειας λειτουργίας, γνωστοποίησης λειτουργίας ή άλλων συναφών διοικητικών πράξεων, ενημερώνεται αμελλητί η αρμόδια αρχή για την επιβολή των σχετικών μέτρων και κυρώσεων, κατ' αρμοδιότητα.

Με την επιφύλαξη της παρ. 1β του άρθρου 21 του ν. 4014/2011, σε περίπτωση που ο φορέας λειτουργίας ενός έργου ή μιας δραστηριότητας δεν συμμορφώνεται με το ΠΔΕ που περιλαμβάνεται στην πρώτη κατά σειρά αιτιολογημένη Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης, εντός του τεθέντος χρονοδιαγράμματος, τότε ο συγκεκριμένος έλεγχος περατώνεται με σύνταξη της δεύτερης κατά σειρά Πράξης Βεβαίωσης Παράβασης, η οποία δεν περιλαμβάνει χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση του ΠΔΕ, και η οποία κοινοποιείται στην αρμόδια εισαγγελική αρχή, στην αρμόδια αδειοδοτούσα αρχή και σε τυχόν εποπτεύουσες αρχές για τις δικές τους κατά αρμοδιότητα ενέργειες. Έκτακτη ή προγραμματισμένη επιθεώρηση στο εν λόγω έργο ή στην εν λόγω δραστηριότητα μπορεί να διενεργηθεί εκ νέου, με σύνταξη έκθεσης

αυτοψίας και, εφόσον απαιτείται, Προσωρινής Έκθεσης Ελέγχου, Οριστικής Έκθεσης Ελέγχου ή/και Πράξης Βεβαίωσης Παράβασης για την επιβολή τυχόν νέων μέτρων και κυρώσεων της παρ. 1 του άρθρου 21 του ν. 4014/2011.

Τα αποτελέσματα του ελέγχου, οι επιβληθείσες διοικητικές κυρώσεις και τα χρηματικά πρόστιμα καταχωρίζονται στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Άσκησης Δραστηριοτήτων και Ελέγχων (ΟΠΣ-ΑΔΕ). Μέχρι την ολοκλήρωση του ΟΠΣ-ΑΔΕ τα αποτελέσματα καταχωρίζονται στα ηλεκτρονικά πληροφοριακά συστήματα της εκάστοτε αρχής ή σε άλλα διαθέσιμα αρχεία και κοινοποιούνται στη Γενική Διεύθυνση Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών και στον φορέα διαχείρισης του ΗΠΜ του ΥΠΕΝ.

Η διαπίστωση πολλαπλών παραβάσεων λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό της συχνότητας επανελέγχου σύμφωνα το άρθρο 20 του ν. 4014/2011.

ΣΤ. ΤΡΟΠΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ

Το ύψος του προστίμου ανά περιβαλλοντική παράβαση (ΥΠ), ισούται με:

$$ΥΠ = ΠΒ * \Sigma_{\SigmaΚΕ} * \Sigma Β * \prod_{i=1}^4 \Sigma ΕΕΠ_i$$

όπου,

$ΠΒ$ Είναι ένα σταθερό ποσό βάσης, οι τιμές του οποίου λαμβάνονται από τον Πίνακα 5.

$\Sigma Β$ Είναι ο συντελεστής βαρύτητας, ο οποίος εξαρτάται από τη σοβαρότητα και τη φύση της παράβασης, σύμφωνα με τον Πίνακα 6.

$\prod_{i=1}^4 \Sigma ΕΕΠ_i$ Είναι το γινόμενο όλων των επιμέρους συντελεστών ελαφρυντικών / επιβαρυντικών παραγόντων ($\Sigma ΕΕΠ_i$), σύμφωνα με τον Πίνακα 7.

$\Sigma_{\SigmaΚΕ}$ Είναι ο συντελεστής του συνολικού κύκλου εργασιών ($\SigmaΚΕ$) της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος.

- Για μη οικονομικού χαρακτήρα δραστηριότητες, ο συντελεστής ισούται με δέκα χιλιάδες, δηλαδή: $\Sigma_{\SigmaΚΕ} = 10.000$

- Για οικονομικού χαρακτήρα δραστηριότητες ο συντελεστής εκτιμάται από τη σχέση: $\Sigma_{\SigmaΚΕ} = \alpha * \SigmaΚΕ + \beta$

όπου οι παράμετροι α και β εξαρτώνται από τον συνολικό κύκλο εργασιών ($\SigmaΚΕ$), σύμφωνα με τον Πίνακα 8.

Στις περιπτώσεις παράνομων δραστηριοτήτων, χωρίς περιβαλλοντική άδεια και για τις οποίες δεν υπάρχουν διαθέσιμα τα σχετικά οικονομικά στοιχεία, ο

συντελεστής $\Sigma_{ΣΚΕ}$ ισούται με δέκα χιλιάδες, δηλαδή: $\Sigma_{ΣΚΕ} = 10.000$

Πίνακας 5: Πόσο Βάσης ($\Gamma Β$) ανάλογα με την περιβαλλοντική κατηγορία του έργου ή της δραστηριότητας

Ποσό Βάσης ($\Gamma Β$)		
Κατηγορία Β	Κατηγορία Α2	Κατηγορία Α1
0,12	0,18	0,24

Σχετικά με την επιλογή του Ποσού Βάσης ($\Gamma Β$) και τη χρήση του Πίνακα 5:

- Στην περίπτωση λειτουργίας έργου ή δραστηριότητας άνευ απαιτούμενης περιβαλλοντικής άδειας (ΑΕΠΟ ή υπαγωγής σε ΠΠΔ), τότε για τον καθορισμό του Ποσού Βάσης, εκτιμάται από τους επιθεωρητές/ελεγκτές η περιβαλλοντική κατηγορία στην οποία εμπίπτει το έργο ή η δραστηριότητα, σύμφωνα με την κείμενη περιβαλλοντική νομοθεσία. Εάν δεν μπορεί να εκτιμηθεί η κατάταξη σε περιβαλλοντική κατηγορία, τότε εφαρμόζεται ό,τι ισχύει για την κατηγορία Β. Ειδικά στην περίπτωση που έχει λήξει η ισχύς της περιβαλλοντικής άδειας τότε για την επιλογή του ποσού βάσης χρησιμοποιείται η κατηγορία στην οποία είχε αρχικά καταταχθεί.
- Για έργα και δραστηριότητες που δεν υποχρεούνται σε έκδοση ΑΕΠΟ ή υπαγωγή σε ΠΠΔ, ως Ποσό Βάσης ($\Gamma Β$) καθορίζεται το Ποσό Βάσης που αντιστοιχεί σε έργα ή δραστηριότητες κατηγορίας Β.

Πίνακας 6: Συντελεστής Βαρύτητας ($\Sigma Β$) ανάλογα με τη σοβαρότητα και τη φύση της παράβασης.

Συντελεστής Βαρύτητας ($\Sigma Β$)		
Σοβαρότητα παράβασης	Μη διοικητικές παραβάσεις	Διοικητικές παραβάσεις
Χαμηλή	2,5	2,3
Μέτρια	4,6	4,3
Σημαντική	11,0	10,0
Πολύ σημαντική	22,0	-

Σχετικά με την επιλογή του Συντελεστή Βαρύτητας ($\Sigma Β$) και τη χρήση του Πίνακα 6:

- Ο συντελεστής βαρύτητας ($\Sigma Β$) για μη διοικητικές παραβάσεις εφαρμόζεται σε περιπτώσεις μη τήρησης περιβαλλοντικών όρων ή διατάξεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας σχετικών με χρήση αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, με παρακολούθηση ρυπαντικών παραμέτρων, με αποκατάσταση και γενικά με διαχείριση υγρών / στερεών αποβλήτων / υλικών / ουσιών, αερίων ρύπων και θορύβου.

- Ο συντελεστής βαρύτητας (ΣΒ) για διοικητικές παραβάσεις, όπως αυτές ορίζονται στον Πίνακα 3, εφαρμόζεται σε περιπτώσεις μη συμμορφώσεων με διοικητικές απαιτήσεις, μη έκδοσης/ανανέωσης/τροποποίησης απαιτούμενης περιβαλλοντικής άδειας, όπως επίσης σε περιπτώσεις μη τήρησης γενικών περιβαλλοντικών όρων που δε σχετίζονται άμεσα με τη διαχείριση των υγρών / στερεών αποβλήτων / υλικών / ουσιών ή αερίων ρύπων, όπως περιβαλλοντικών όρων σχετικά με τη δένδροφύτευση, τη φύλαξη των χώρων, κλπ.

Πίνακας 7: Συντελεστές Ελαφρυντικών / Επιβαρυντικών Παραγόντων (ΣΕΕΠ)

Ελαφρυντικοί / Επιβαρυντικοί παράγοντες			Συντελεστές ΣΕΕΠ _i
α/α	Περιγραφή	Διαβάθμιση	
1	Υποτροπή / Ιστορικό συμμόρφωσης	Θετικό / Ουδέτερο / Αρνητικό	0,9 / 1,0 / 1,2
2	Συμμόρφωση μετά την αυτοψία και πριν την Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης	Πλήρης / Μερική / Καμία	0,6 / 0,8 / 1,0
3	Εμφανής πρόθεση για προσπορισμό άμεσου ή έμμεσου κέρδους	Όχι / Ναι	1,0 / 1,1
4	Λόγοι δημοσίου συμφέροντος (σε δημόσιο/δημοτικό έργο)	Ναι / Όχι	0,9 / 1,0

Όσον αφορά τη χρήση του Πίνακα 7, το ιστορικό συμμόρφωσης λαμβάνεται όπως ορίζεται στην ενότητα (Δ).

Πίνακας 8: Παράμετροι α και β για τον υπολογισμό του Συντελεστή Συνολικού Κύκλου Εργασιών (Σ_{ΣΚΕ})

Συνολικός Κύκλος Εργασιών (ΣΚΕ) σε ευρώ	Παράμετρος α	Παράμετρος β
ΣΚΕ ≤ 200.000	0,0310	1.690
200.000 < ΣΚΕ ≤ 1.000.0000	0,0118	5.500
1.000.000 < ΣΚΕ ≤ 5.000.0000	0,0040	13.300
5.000.000 < ΣΚΕ ≤ 10.000.0000	0,0018	24.300
10.000.000 < ΣΚΕ ≤ 40.000.000	0,00073	35.000
40.000.000 < ΣΚΕ ≤ 100.000.000	0,00029	52.600
100.000.000 < ΣΚΕ ≤ 300.000.000	0,00011	70.600

300.000.000 < ΣΚΕ ≤ 700.000.000	0,000051	88.300
700.000.000 < ΣΚΕ ≤ 1.000.000.000	0,000034	100.200
ΣΚΕ > 1.000.000.000	0,000018	116.200

Σύμφωνα με το άρθρο 21, παρ.1α του ν. 4014/2011, το ύψος του προστίμου για κάθε παράβαση πρέπει να κυμαίνεται μεταξύ του ελάχιστου και μέγιστου ποσού ανά κατηγορία σοβαρότητας της παράβασης και ταυτόχρονα δεν μπορεί να υπερβαίνει το γινόμενο του ποσοστού επί συνολικού κύκλου εργασιών (ΣΚΕ) της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος επί του ΣΚΕ. Σε περίπτωση που το ποσό που αντιστοιχεί στο ποσοστό των περιπτώσεων α) ως δ) του άρθρου 21 παρ. 1α του ν. 4014/2011 επί του συνολικού κύκλου εργασιών (ΣΚΕ), είναι μικρότερο του ελάχιστου προβλεπόμενου προστίμου της κατηγορίας παράβασης, τότε το ποσό ισούται με το ελάχιστο προβλεπόμενο πρόστιμο της εκάστοτε κατηγορίας παράβασης.

Το κριτήριο του ποσοστού επί του ΣΚΕ της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας δεν εφαρμόζεται σε έργα και δραστηριότητες που δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα όπως, ενδεικτικά, τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα, τα έργα χερσαίων και εναέριων μεταφορών της 1ης Ομάδας της κατάταξης του άρθρου 1 του ν. 4014/2011 καθώς και οι λιμένες της 3^{ης} Ομάδας της κατάταξης του άρθρου 1 του ν. 4014/2011 για τα οποία δεν υπάρχει σύμβαση παραχώρησης.

Εάν συντρέχουν μια ή περισσότερες επιβαρυντικές περιστάσεις της παρ. 1δ του άρθρου 21 του ν. 4014/2011, τα ελάχιστα πρόστιμα και τα ποσοστά των περ. α) έως και δ) της παρ. 1α του ίδιου άρθρου, επί του ΣΚΕ της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, διπλασιάζονται. Αν συντρέχουν μια ή περισσότερες ελαφρυντικές περιστάσεις της παρ.1γ του άρθρου 21 του ν.4014/2011, τα ελάχιστα πρόστιμα και τα ποσοστά των περ. α) έως και δ) της παρ. 1α του ίδιου άρθρου, μειώνονται στο ήμισυ. Σε περίπτωση υποτροπής, τα ελάχιστα πρόστιμα και τα ποσοστά των περ. α) έως και δ) διπλασιάζονται. Για τον υπολογισμό του προστίμου λαμβάνονται υπόψη σωρευτικά τα προηγούμενα εδάφια.

Για έργα και δραστηριότητες οικονομικού χαρακτήρα που υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις για τη διεξαγωγή παράνομης οικονομικής δραστηριότητας, η οποία οδηγεί σε απόκρυψη μέρους ή του συνόλου του κύκλου εργασιών, για τον υπολογισμό του προστίμου λαμβάνεται μεν υπόψη ο ΣΚΕ της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος, ο οποίος όμως δεν μπορεί να είναι μικρότερος από ένα εκατομμύριο ευρώ (άρα ελάχιστη τιμή ΣΚΕ: 1.000.000 ευρώ), αλλά δεν ισχύει ο περιορισμός του ποσοστού επί του ΣΚΕ της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος.

Για τον προσδιορισμό του ύψους του ΣΚΕ μπορεί να ζητείται η συνδρομή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), όπου απαιτείται, με βάση το ΑΦΜ του φορέα του ελεγχόμενου έργου ή δραστηριότητας.

Στις περιπτώσεις έργων ή δραστηριοτήτων για τα οποία δεν είναι γνωστός ο συνολικός κύκλος εργασιών της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος, όπως δραστηριότητες ή έργα οικονομικού χαρακτήρα που βρίσκονται στο πρώτο έτος της λειτουργίας τους ή δεν έχει ολοκληρωθεί ο χρόνος υποβολής των οικονομικών στοιχείων για το πρώτο έτος λειτουργίας τους, ο υπολογισμός του προστίμου γίνεται όπως σε μη οικονομικού χαρακτήρα. Το ίδιο ισχύει και στις περιπτώσεις που ο φορέας ενός έργου ή μίας δραστηριότητας δεν έχει υποβάλλει δήλωση φορολογίας εισοδήματος ή από την υποβαλλόμενη δήλωση δεν μπορεί να προκύψει (με βεβαίωση αρμόδιας Δημόσιας Οικονομικής Υπηρεσίας) ο συνολικός κύκλος εργασιών.

Τα πρόστιμα που επιβάλλονται βεβαιώνονται και εισπράττονται με βάση τις προβλέψεις των παρ. 3, 3Α και 7 του άρθρου 21 του ν. 4014/2011. Ειδικά για την περίπτωση των προστίμων που επιβάλλονται με αποφάσεις Περιφερειάρχων ισχύει και η πρόβλεψη της παρ. 1 του άρθρου 16 του ν. 2946/2001, κατά τα οριζόμενα στην ΚΥΑ 31404/2005 (Β'868), δηλαδή ποσοστό 50% του προστίμου αποδίδεται στην Περιφέρεια και το υπόλοιπο 50% στο Πράσινο Ταμείο.

Διευκρινίζεται ότι, σύμφωνα με την παρ. 1β του άρθρου 21 του ν. 4014/2011, η διοικητική παράβαση που συνίσταται στην έλλειψη ΠΠΔ χαρακτηρίζεται, με βάση την παρ. 1β του άρθρου 21 του ν. 4014/2011, ως «μέτριας» κατηγορίας σοβαρότητας. Στην περίπτωση αυτή, για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου της συγκεκριμένης παράβασης ισχύουν τα κάτωθι:

- Για την πρώτη φορά που διαπιστώνεται η παράβαση, συντάσσεται κατ' εξαίρεση, δεδομένου ότι πρόκειται για παράβαση «μέτριας» κατηγορίας σοβαρότητας, αιτιολογημένη πράξη βεβαίωσης της παράβασης σύμφωνα με την παρ. 15γ του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, η οποία επέχει θέση οριστικής έκθεσης ελέγχου, με εισήγηση για επιβολή προστίμου προς την αρμόδια αρχή. Σε μη οικονομικού χαρακτήρα έργα ή δραστηριότητες, το ύψος του προστίμου για την παράβαση αυτή υπολογίζεται βάσει του τύπου υπολογισμού του πρώτου εδαφίου της παρούσας ενότητας. Σε οικονομικού χαρακτήρα έργα ή δραστηριότητες επιβάλλεται πρόστιμο ίσο με το δύο τοις εκατό (2%), επί του ΣΚΕ της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, με βάση τον κύκλο εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος. Σε κάθε περίπτωση, το πρόστιμο δεν μπορεί να είναι μικρότερο του κατώτερου επιτρεπόμενου ορίου και μεγαλύτερο του ανώτατου ποσού που ορίζεται στο άρθρο 21, παρ. 1α, περ. β) του ν. 4014/2011.
- Σε περίπτωση που διαπιστώνεται για δεύτερη συνεχόμενη φορά έλλειψη ΠΠΔ για το ίδιο έργο ή δραστηριότητα, το ύψος του προστίμου ισούται με το τέσσερα τοις εκατό (4%), επί του ΣΚΕ της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, με βάση τον κύκλο εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος. Σε κάθε περίπτωση, το πρόστιμο δεν μπορεί να είναι μικρότερο του διπλάσιου του κατώτερου επιτρεπόμενου ορίου και μεγαλύτερο του ανώτατου ποσού που ορίζεται στο άρθρο 21, παρ. 1α, περ. β) του ν. 4014/2011.

- Σε περίπτωση που διαπιστωθεί τρίτη συνεχόμενη φορά η παράβαση έλλειψης ΠΠΔ επιβάλλεται αναστολή λειτουργίας, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 21 του ν. 4014/2011.
- Η έλλειψη ΠΠΔ παραμένει «μέτριας» κατηγορίας παράβαση ανεξαρτήτως υποτροπής.

Γλωσσάρι

- *ΣΚΕ* Συνολικός Κύκλος Εργασιών της τελευταίας χρήσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, βάσει του κύκλου εργασιών της τελευταίας υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος
- *ΠΒ* Ποσό Βάσης
- *ΣΒ* Συντελεστής Βαρύτητας
- *ΣΕΕΠ_i* Συντελεστής Ελαφρυντικών Επιβαρυντικών Παραμέτρων

Ζ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

I. Έκθεση Αυτοψίας

Η έκθεση αυτοψίας όταν επέχει θέση φύλλου ελέγχου, όπως και το φύλλο ελέγχου καθαυτό, σύμφωνα με το άρθρο 148 του ν. 4512/2018 (Α' 5), υπογράφεται από όλα τα μέρη (επιθεωρητές/ελεγκτές και εκπρόσωπο του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας) στο τέλος του ελέγχου. Σε περίπτωση άρνησης του ελεγχόμενου να υπογράψει το φύλλο ελέγχου ο επιθεωρητής/ελεγκτής καταχωρίζει σχετική επισήμανση στο φύλλο ή στην έκθεση.

II. Προσωρινή Έκθεση Ελέγχου

Η προσωρινή έκθεση ελέγχου (ΠΕΕ) συντάσσεται στην περίπτωση διαπίστωσης παραβάσεων που εμπίπτουν στην περ. γ' της παρ. 11 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011 (διαπίστωση μη συμμορφώσεων που δεν είναι ασήμαντες). Η έκθεση αυτή διαβιβάζεται στον ελεγχόμενο, μαζί με κλήση σε απολογία, εντός προθεσμίας που δεν δύναται να είναι μικρότερη από δέκα εργάσιμες ημέρες από την επόμενη ημέρα της επίδοσης της κλήσης σε απολογία, με δυνατότητα παράτασης μετά από αίτημα του φορέα έως δέκα εργάσιμες ημέρες επιπλέον.

Η ΠΕΕ περιέχει τα ακόλουθα στοιχεία:

1. ΘΕΜΑ

Αναφέρονται:

- α. Το είδος του ελέγχου (τακτικός, έκτακτος, συνολικός, μερικός)
- β. Η επωνυμία του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας
- γ. Το είδος του έργου ή της δραστηριότητας

- δ. Η θέση του έργου ή της δραστηριότητας (όπως γεωγραφικές συντεταγμένες, Δημοτική Ενότητα, Δήμος, Περιφερειακή Ενότητα, Περιφέρεια).

2. ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Αναφέρονται στοιχεία όπως:

- α. Η περιβαλλοντική νομοθεσία και οι βασικές κανονιστικές πράξεις που σχετίζονται με τη λειτουργία του έργου ή της δραστηριότητας.
- β. Οι σχετικές ΑΕΠΟ ή ΠΠΔ, καθώς και οι λοιπές ατομικές διοικητικές πράξεις και τα έγγραφα που υποβλήθηκαν ή ελήφθησαν υπόψη κατά τη διαδικασία έκδοσης της προσωρινής έκθεσης ελέγχου του έργου ή της δραστηριότητας.
- γ. Η έκθεση αυτοψίας ή το φύλλο ελέγχου κατά περίπτωση.
- δ. Τυχόν πρακτικά δειγματοληψίας και τα αποτελέσματα εξέτασης των ληφθέντων δειγμάτων.
- ε. Τυχόν καταγγελίες ή άλλα έγγραφα που προκάλεσαν τον έλεγχο, και
- στ. Κάθε άλλο στοιχείο που κρίνεται σκόπιμο.

3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

Αναφέρονται στοιχεία όπως:

- α. Ημερομηνία ελέγχου
- β. Τα ονοματεπώνυμα των επιθεωρητών/ελεγκτών που διενέργησαν την αυτοψία.
- γ. Η επωνυμία και το είδος του έργου ή της δραστηριότητας, το όνομα του υπεύθυνου αυτής, ή περιγραφή του χώρου που ελέγχθηκε.

4. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Αναφέρονται περιληπτικά, στοιχεία όπως:

- α. Περιβαλλοντική κατάσταση του έργου ή της δραστηριότητας με βάση την κείμενη νομοθεσία.
- β. Σύνομη περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας (δυναμικότητα, μέγεθος, τυχόν παραγωγική διαδικασία κ.ά.),
- γ. Τυχόν άδειες και αποφάσεις που σχετίζονται με τον έλεγχο του έργου ή της δραστηριότητας (ενδεικτικά αναφέρονται: άδεια λειτουργίας, άδεια συλλογής και μεταφοράς επικίνδυνων αποβλήτων, άδεια χρήσης νερού, υπαγωγή σε ευρωπαϊκές οδηγίες ή Κανονισμούς, πιστοποιήσεις EMAS/ISO, ειδικό σήμα EOT κ.λπ.).
- δ. Οι συνθήκες λειτουργίας κατά τον έλεγχο (πλήρης, μερική λειτουργία, παύση λόγω συντήρησης κ.λπ.)
- ε. Ιστορικό ελέγχων, συμμόρφωσης και τυχόν προηγούμενες κυρώσεις.

5. ΔΙΑΠΙΣΤΩΜΕΝΕΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Αναφέρονται, συνοπτικά, τα σημεία ελέγχου που επιθεωρήθηκαν (πχ. σημεία εκπομπών αερίων/υγρών αποβλήτων, παραγωγή στερεών αποβλήτων, περιβάλλον χώρος, οσμές,

θόρυβος, αρχεία μετρήσεων, παραστατικά διαχείρισης κ.λπ.) και οι ελλείψεις συμμόρφωσης που διαπιστώθηκαν κατά την αυτοψία στα σημεία ελέγχου που επιθεωρήθηκαν.

Η τεκμηρίωση τους ως πιθανές παραβάσεις θα πρέπει να είναι σαφής, να γίνεται παραπομπή στη διάταξη του νόμου ή του περιβαλλοντικού όρου που παραβιάζεται και να αναφέρονται όλα τα διαθέσιμα στοιχεία που τη συνθέτουν (όπως ενδεικτικά: περιγραφή, έκταση, ποσότητες, χρόνος και διάρκεια, περιβάλλον χώρος, τυχόν κίνδυνοι ή επιπτώσεις, φωτογραφίες, αποδεικτικά έγγραφα κ.λπ.).

Στην περίπτωση διαπίστωσης ασήμαντων μη συμμορφώσεων, συμπεριλαμβάνονται γραπτές συστάσεις ή/και κατευθυντήριες οδηγίες για την άρση αυτών.

III. Οριστική Έκθεση Ελέγχου

Η οριστική έκθεση ελέγχου (ΟΕΕ) συντάσσεται μετά την απολογία του ελεγχόμενου ή την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας για απολογία και μετά την αξιολόγηση της σοβαρότητας των παραβάσεων με βάση το ΜΕΣ αναφέροντας όλες τις παραβάσεις, ανεξαρτήτως κατηγορίας σοβαρότητας, καθώς και τις ασήμαντες μη συμμορφώσεις με τις σχετικές συστάσεις και οδηγίες συμμόρφωσης. Η ΟΕΕ περιέχει ενδεικτικά τα ακόλουθα στοιχεία:

1. ΘΕΜΑ

Αναφέρονται:

- α. Το είδος του ελέγχου (τακτικός, έκτακτος, μερικός, συνολικός)
- β. Η επωνυμία του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας
- γ. Το είδος του έργου ή της δραστηριότητας
- δ. Η θέση του έργου ή της δραστηριότητας (όπως γεωγραφικές συντεταγμένες, Δημοτική Ενότητα, Δήμος, Περιφερειακή Ενότητα, Περιφέρεια)

2. ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Αναφέρονται στοιχεία όπως:

- α. Η νομοθεσία που σχετίζεται με την κατασκευή/λειτουργία του έργου ή της δραστηριότητας και οι βασικές κανονιστικές πράξεις που τη διέπουν.
- β. Οι σχετικές ΑΕΠΟ ή ΠΠΔ, καθώς και οι λοιπές ατομικές διοικητικές πράξεις και τα έγγραφα που υποβλήθηκαν ή ελήφθησαν υπόψη κατά τη σύνταξη και έκδοση της προσωρινής έκθεσης ελέγχου του έργου ή της δραστηριότητας.
- γ. Η έκθεση αυτοψίας ή το φύλλο ελέγχου κατά περίπτωση.
- δ. Τυχόν πρακτικά δειγματοληψίας και τα αποτελέσματα εξέτασης των ληφθέντων δειγμάτων.
- ε. Τυχόν καταγγελίες ή άλλα έγγραφα που προκάλεσαν τον έλεγχο, και
- στ. Κάθε άλλο στοιχείο που κρίνεται σκόπιμο.
- ζ. Η προσωρινή έκθεση ελέγχου και η κλήση σε απολογία
- η. Το απολογητικό υπόμνημα του ελεγχόμενου.

3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

Αναφέρονται στοιχεία όπως:

- α. Ημερομηνία ελέγχου
- β. Τα ονοματεπώνυμα των επιθεωρητών που διενέργησαν την αυτοψία.
- γ. Η επωνυμία του φορέα και το είδος του έργου ή της δραστηριότητας.

4. ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ

Με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν κατά την αυτοψία και τον έλεγχο και λαμβάνοντας υπ' όψη το απολογητικό υπόμνημα του ελεγχόμενου, αναφέρονται οι παραβάσεις με την τεκμηρίωσή τους (όπως περιγραφή, έκταση, ποσότητες, χρόνος και διάρκεια, τυχόν κίνδυνοι ή επιπτώσεις, διάταξη που παραβιάστηκε).

Όλες οι παραβάσεις αξιολογούνται ως προς τη σοβαρότητά τους, σύμφωνα με την ενότητα (Δ) του ΜΕΣ. Στις περιπτώσεις σημαντικών / πολύ σημαντικών παραβάσεων, στην οριστική έκθεση ελέγχου βεβαιώνονται οι παραβάσεις αυτές και περιλαμβάνεται εισήγηση προστίμου.

5. ΠΛΑΝΟ ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ (ΠΔΕ)

Αναφέρεται το ΠΔΕ της παρ. 1, περ. α', του άρθρου 21 του ν. 4014/2011, όπου απαιτείται.

Σε περίπτωση που οι επιθεωρητές/ελεγκτές διαπιστώνουν ότι οι ισχύοντες περιβαλλοντικοί όροι δεν επαρκούν για την αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος από τη λειτουργία της ελεγχόμενης δραστηριότητας, δύνανται να προτείνουν στην αδειοδοτούσα αρχή να συμπεριληφθούν στις ΑΕΠΟ/ΠΠΔ πρόσθετα μέτρα και πρόσθετοι όροι προστασίας του περιβάλλοντος.

Σε περιπτώσεις όπου διαπιστωθούν «σημαντικής» ή «πολύ σημαντικής» κατηγορίας σοβαρότητας παραβάσεις συντάσσεται Πράξη Βεβαίωσης Παράβασης (ΠΒΠ) η οποία υπέχει θέσης Οριστικής Έκθεσης Ελέγχου (ΟΕΕ). Η ΠΒΠ περιλαμβάνει το περιεχόμενο της ΟΕΕ. Αναφέρει όλες τις παραβάσεις ανεξαρτήτως κατηγορίας σοβαρότητας, και τις ασήμαντες μη συμμορφώσεις με τις σχετικές συστάσεις και οδηγίες συμμόρφωσης, περιλαμβάνει ΠΔΕ, όπου απαιτείται, και επιπλέον εισήγηση προστίμου για τις παραβάσεις που ανήκουν στη «σημαντική» ή «πολύ σημαντική» κατηγορία σοβαρότητας. Η ΠΒΠ συντάσσεται επίσης σε περίπτωση μη συμμόρφωσης σε από ΠΔΕ που περιλαμβάνεται σε ΟΕΕ για «χαμηλής» ή «μέτριας» κατηγορίας σοβαρότητας παραβάσεων, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με ΠΔΕ που έχει καθοριστεί σε ΠΒΠ και στην περίπτωση έλλειψης ΠΠΔ για έργα Β κατηγορίας. Η ΠΒΠ κοινοποιείται στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές για ενημέρωση και αναρτάται είτε στο ΗΠΜ είτε στην ιστοσελίδα της οικείας Περιφέρειας όπως και η ΟΕΕ κατά τα οριζόμενα στην παρ. 11 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011 (209 Α').

Διευκρινίζεται ότι η έκθεση αυτοψίας όσο και οι εκθέσεις ελέγχου (Προσωρινή, Οριστική / ΠΒΠ) μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με τη μορφή του εκάστοτε έργου ή δραστηριότητας

και την περιοχή υλοποίησης ενσωματώνοντας τις αναγκαίες συμπληρώσεις ή/και αποκλίσεις από τη δομή και το ως άνω περιεχόμενο.

Η. ΠΛΑΝΟ ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ

Το ΠΔΕ αποτελεί μέρος της Οριστικής Έκθεσης Ελέγχου ή της Πράξης Βεβαίωσης Παράβασης. Έχει σαν σκοπό τη δρομολόγηση όλων των αναγκαίων ενεργειών για την άρση των παραβάσεων που διαπιστώθηκαν κατά τον περιβαλλοντικό έλεγχο, εντός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος.

Το ΠΔΕ σε γενικές γραμμές περιλαμβάνει:

- την παροχή κατευθυντήριων οδηγιών,
- την επιβολή μέτρων για την άρση των παραβάσεων,
- τον προσδιορισμό εύλογης προθεσμίας συμμόρφωσης του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, εφόσον η έλλειψη συμμόρφωσης δεν μπορεί να αρθεί άμεσα.

Οι κατευθυντήριες οδηγίες και η επιβολή μέτρων αφορούν σε ενέργειες που επιβάλλονται για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων ή των ΠΠΔ, ή/και της κείμενης νομοθεσίας προς άρση των παραβάσεων και όχι σε παροχή τεχνικών συμβουλών ως προς τον τρόπο άρσης των παραβάσεων. Όπου απαιτείται, ενδεικτικά δύναται να αναφέρεται γενικά στη λήψη μέτρων για τη συμμόρφωση με εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και δεσμεύσεις ή την κείμενη περιβαλλοντική νομοθεσία ή σε ενέργειες και δράσεις που ο φορέας του έργου ή της δραστηριότητας οφείλει να υλοποιήσει για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, εντός προθεσμίας, αν η βλάβη είναι αναστρέψιμη κατά τις προβλέψεις της παρ. 1α του άρθρου 21 του ν. 4014/2011 (209 Α').

Ο προσδιορισμός του χρόνου ολοκλήρωσης της κάθε διορθωτικής ενέργειας που περιλαμβάνει το ΠΔΕ πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη παραμέτρους όπως:

- Τις υφιστάμενες συνθήκες: καιρικές συνθήκες, κατάσταση λειτουργίας δραστηριότητας (πλήρης/μερική λόγω βλαβών ή άλλων συμβάντων, επικείμενη ολική συντήρηση).
- Τη φύση της παράβασης: σοβαρότητα της παράβασης, αναγκαιότητα λήψης έκτακτων μέτρων.
- Τις απαιτούμενες διορθωτικές ενέργειες: πλήθος των απαιτούμενων διορθωτικών ενεργειών, εξάρτησή τους από διορθωτικές ενέργειες άλλων παραβάσεων ή από συνθήκες εκτός ελέγχου του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας, πολυπλοκότητα της παράβασης.
- Το κόστος σε σχέση με τον ετήσιο κύκλο εργασιών του φορέα του έργου ή της δραστηριότητας (του πλέον πρόσφατου έτους σε σχέση με τον έλεγχο): προσδιορισμός της τάξης μεγέθους του κόστους με βάση τυχόν πληροφοριακά στοιχεία από τον ελεγχόμενο ή άλλη πηγή.

Οι διορθωτικές ενέργειες μπορούν να γίνονται παράλληλα, με γνώμονα τον ελάχιστο δυνατό χρόνο υλοποίησής τους. Σε κάθε περίπτωση ο χρόνος ολοκλήρωσης δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα (1) έτος. Η ανωτέρω προθεσμία δύναται να ορίζεται έως και τρία (3) έτη, κατόπιν αιτιολογημένης κοινής απόφασης των προϊσταμένων της Γενικής Διεύθυνσης Περιβαλλοντικής Πολιτικής και της Γενικής Διεύθυνσης του Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών του ΥΠΕΝ στην περίπτωση έργων και δραστηριοτήτων που εντάσσονται στο Παράρτημα Ι της ΥΑ 360/2013 (ΥΑ 36060/1155/Ε.103 - ΦΕΚ Β' 1450/2013): «Μέτρα πρόληψης-ελέγχου ρύπανσης του περιβάλλοντος από βιομηχανικές δραστηριότητες», όπως ισχύει. Στην περίπτωση αυτή θεσπίζεται ειδικό πρόγραμμα τακτικής παρακολούθησης και ελέγχου της προόδου συμμόρφωσης και μπορεί να τίθενται συμπληρωματικοί της ΑΕΠΟ όροι και προϋποθέσεις.

Προκειμένου να επιτευχθεί η επίσπευση της διαδικασίας για την άρση των παραβάσεων, ο ελεγχόμενος κατά την υποβολή των απόψεών του σε συνέχεια της κλήσης του σε απολογία, μπορεί να συμπεριλάβει πρόταση με αναλυτική περιγραφή διορθωτικών ενεργειών, προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τους και οποιαδήποτε άλλο χρήσιμο στοιχείο για την πραγματοποίησή τους. Η προτεινόμενη πρόταση αφού εξεταστεί και ενδεχομένως τροποποιηθεί από την ελεγκτική αρχή, ενσωματώνεται στο ΠΔΕ μαζί με χρονοδιάγραμμα υλοποίησής του.

Με την πάροδο του τεθέντος χρονοδιαγράμματος του ΠΔΕ, ο ελεγχόμενος υποβάλλει προς την αρμόδια αρχή διεξαγωγής περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων της παρ. 3 του άρθρου 20 του ν. 4014/2011, Δήλωση Συμμόρφωσης που περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα τεκμήρια για την επιβεβαίωση πραγματοποίησης των ενεργειών συμμόρφωσης που περιλήφθηκαν στο ΠΔΕ. Η επαλήθευση της συμμόρφωσης με το ΠΔΕ μπορεί να πραγματοποιείται με αυτοψία ή / και με προσκόμιση εγγράφων, παραστατικών, φωτογραφιών και λοιπών στοιχείων, αντί αυτοψίας, υπό την προϋπόθεση της αποδοχής τους από την αρμόδια αρχή ως επαρκών στοιχείων για την τεκμηρίωση της συμμόρφωσης.

Το ΠΔΕ δεν απαλλάσσει τον ελεγχόμενο από τυχόν ποινικές ή αστικές ευθύνες λόγω μη συμμόρφωσής του και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι παρέχει οποιουδήποτε είδους άδεια ή έρεισμα για τη συνέχιση διαπιστωμένων παραβάσεων. Για όσο χρόνο είναι σε ισχύ το ΠΔΕ, δεν διενεργείται νέος έλεγχος επί των παραβάσεων που περιλαμβάνονται στο ΠΔΕ, παρά μόνο για τον έλεγχο της εφαρμογής του ΠΔΕ ή για τον έλεγχο άλλων στοιχείων επιθεώρησης.

Στις περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται ότι, για μια παράβαση που τελέστηκε πριν την αυτοψία, ο ελεγχόμενος φορέας έχει ήδη προβεί σε κατάλληλες ενέργειες για την άρση της παράβασης αυτής πριν την ημερομηνία διενέργειας της αυτοψίας, ή ακόμα και μέχρι το στάδιο σύνταξης της οριστικής έκθεσης ελέγχου, τότε η παράβαση αυτή καταγράφεται μεν στην οριστική έκθεση ελέγχου αλλά δεν περιλαμβάνεται στο ΠΔΕ. Το ίδιο ισχύει και για περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται από την αρμόδια ελέγχουσα περιβαλλοντική αρχή η συμμόρφωση (με στοιχεία που θα προσκομιστούν ή αυτοψία) για παραβάσεις που διαπιστώθηκαν κατά το χρόνο της αυτοψίας.

Θ. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ

Τα παρακάτω ενδεικτικά παραδείγματα παρέχονται προκειμένου να καθοδηγήσουν τους επιθεωρητές/ελεγκτές στην αξιολόγηση της σοβαρότητας των παραβάσεων, βάσει της ενότητας

(Δ) του ΜΕΣ και σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούν εξαντλητικό κατάλογο των πιθανών παραβάσεων. Όπου αναφέρονται αριθμοί, δίδονται για να υποδείξουν μια τάξη μεγέθους της παράβασης προκειμένου να καταστήσουν το παράδειγμα πιο σαφές και όχι για να ορίσουν δεσμευτικά όρια κατάταξης των παραβάσεων. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη το σύνολο των αντικειμενικών περιστάσεων, επιστημονικών δεδομένων, νομοθετικών διατάξεων και η επιστημονική κρίση του επιθεωρητή/ελεγκτή.

ΑΣΗΜΑΝΤΕΣ μη συμμορφώσεις:

- Διαφοροποιήσεις του έργου ή της δραστηριότητας σε σχέση με τα προβλεπόμενα στην ΑΕΠΟ, οι οποίες εμπίπτουν στις περιπτώσεις της παρ. 1α του άρθρου 6 του ν. 4014/2011.
- Μικρή καθυστέρηση στην υποβολή στοιχείων ή εκθέσεων στις αρχές ή λάθη που οφείλονται σε εκ παραδρομής καταχωρίσεις στοιχείων.
- Μικρές ελλείψεις στις εκθέσεις παρακολούθησης και στα υποβληθέντα στοιχεία σύμφωνα με τις προβλεπόμενες από τον νόμο και την αδειοδότηση υποχρεώσεις υποβολής στοιχείων ή εκθέσεων (π.χ. για τα παραγόμενα είδη και τις ποσότητες αποβλήτων).
- Πλημμελής τήρηση των βιβλίων συντήρησης του εξοπλισμού.
- Απόρριψη απορροφητικού υλικού (πανιού - πριονιδιών κλπ.) εμποτισμένο με απόβλητα (ΑΛΕ, χρώματα, διαλύτες κλπ) σε κάδο απορριμμάτων που δεν πληροί τις προδιαγραφές για συλλογή επικινδύνων αποβλήτων (περιλαμβάνονται και οι κάδοι συλλογής σύμμεικτων αστικών αποβλήτων, οργανικών ή ανακυκλώσιμων αποβλήτων).
- Επιφανειακή διασπορά μικρής ποσότητας υγρών αποβλήτων (επικινδύνων και μη) επί στεγανοποιημένου εδάφους εντός της εγκατάστασης. Δεν περιλαμβάνεται η απορροή των υγρών αποβλήτων σε δίκτυα κοινής ωφέλειας που δεν πληρούν τις προδιαγραφές για αποδοχή τέτοιων υγρών.
- Εκτέλεση εργασιών ή αποθήκευση προϊόντων σε κοινόχρηστους χώρους (ενδεικτικά αναφέρεται κατάστρωμα δρόμου, ακάλυπτοι χώροι) χωρίς να προκαλείται υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- Μικρή καθυστέρηση στην υποβολή στοιχείων ή εκθέσεων στις αρχές όταν υπάρχουν τα αναγκαία στοιχεία για την άμεση υποβολή τους.

«ΧΑΜΗΛΗΣ» σοβαρότητας παραβάσεις:

- Διαφοροποιήσεις του έργου ή της δραστηριότητας σε σχέση με τα προβλεπόμενα στην ΑΕΠΟ, οι οποίες επιφέρουν μη ουσιώδη μεταβολή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τη λειτουργία του έργου ή της δραστηριότητας κατά την έννοια της υποπερ. α' της περ. α' της παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 4014/2011.
- Μεμονωμένες παραβάσεις όρων ΠΠΔ ή ΑΕΠΟ, οι οποίες επιφέρουν περιορισμένες επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- Περιορισμένη διαρροή υγρών αποβλήτων (συμπεριλαμβανομένων ελαίων) σε μικρή επιφάνεια εδάφους,

- Μικρές υπερβάσεις της οριακής τιμής εκπομπής, πέραν του τυχόν ανώτατου επιτρεπτού αριθμού αποκλίσεων, είτε για μικρό χρονικό διάστημα, είτε στα αποτελέσματα εργαστηριακών μετρήσεων/αναλύσεων κατά τον έλεγχο.
- Μικρότερη συχνότητα διενέργειας μετρήσεων εκπομπών ορισμένων παραμέτρων ή παράλειψη διενέργειας μετρήσεων εκπομπών για κάποιες παραμέτρους.
- Απουσία σήμανσης στις συσκευασίες επικινδύνων αποβλήτων.
- Αποθήκευση επικινδύνων αποβλήτων χωρίς κάποια από τα μέτρα ασφαλείας
- Επανάληψη ίδιων ασήμαντων μη συμμορφώσεων.
- Μη τήρηση βιβλίου συντήρησης καυστήρα.
- Μικρές υπερβάσεις της επιτρεπόμενης ανώτατης στάθμης θορύβου.
- Αποθήκευση προϊόντων χωρίς υπάρχουν τα προβλεπόμενα κατά το νόμο μέτρα πυρασφάλειας.
- Μη υποβολή απαιτούμενης φυτοτεχνικής μελέτης.
- Ανεπαρκής αποκατάσταση των πρηνών.
- Ανεπαρκής δενδροφύτευση.
- Εκπρόθεσμη αίτηση ανανέωσης της άδειας χρήσης νερού από γεώτρηση.
- Μη υποβολή στοιχείων ή εκθέσεων στις αρχές όταν υπάρχουν τα αναγκαία στοιχεία για την άμεση υποβολή τους.

«ΜΕΤΡΙΑΣ» σοβαρότητας παραβάσεις:

- Διαρροή αποβλήτων ελαίων σε ποσότητα ή διάρκεια που προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει μέτρια βλάβη στο περιβάλλον.
- Μέτριες υπερβάσεις, είτε για σημαντικό χρόνο, είτε στα αποτελέσματα των εργαστηριακών μετρήσεων/αναλύσεων κατά τον έλεγχο.
- Ανεξέλεγκτη διάθεση υγρών ή στερεών αποβλήτων σε ποσότητα ή διάρκεια που προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει μέτρια βλάβη στο περιβάλλον.
- Πλημμελής λειτουργία εγκατάστασης επεξεργασίας υγρών αποβλήτων ή λυμάτων με αποτέλεσμα την μερική μόνο επεξεργασία αυτών (εφόσον δεν συνιστά «σημαντικής» σοβαρότητας παράβαση).
- Μη λειτουργία των συστημάτων προειδοποίησης της ορνιθοπανίδας στην περίπτωση των ανεμογεννητριών.
- Πλημμελής συντήρηση του αντιρρυπαντικού εξοπλισμού.
- Αποθήκευση επικινδύνων αποβλήτων χωρίς έγκριση ή χωρίς να προβλέπεται στην περιβαλλοντική άδεια ή/και χωρίς την τήρηση των προβλεπόμενων τεχνικών προδιαγραφών, και η οποία ενέχει υψηλό κίνδυνο ρύπανσης/υποβάθμισης.
- Παράλειψη διενέργειας των μετρήσεων εκπομπών επικινδύνων / τοξικών ρύπων ή διενέργεια των μετρήσεων αυτών με σοβαρές ελλείψεις.
- Παράλειψη υποχρέωσης ενημέρωσης των αρχών σε περίπτωση υπέρβασης των ορίων ή μη λειτουργίας του αντιρρυπαντικού εξοπλισμού.

- Λειτουργία δραστηριότητας χωρίς την απαιτούμενη ανανέωση/τροποποίηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης.
- Λειτουργία εγκατάστασης που διαχειρίζεται ή αποθηκεύει απόβλητα χωρίς να υπάρχουν τα προβλεπόμενα κατά το νόμο μέτρα πυρασφάλειας.
- Ανάμιξη επικινδύνων αποβλήτων χωρίς αυτό να προβλέπεται στην περιβαλλοντική αδειοδότηση και χωρίς να τηρούνται οι όροι του άρθρου 44 του ν. 4819/2021.
- Παράλειψη της υποχρέωσης εφαρμογής συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 4819/2021, από εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων.
- Λειτουργία έργου ή δραστηριότητας που κατατάσσεται στην Β κατηγορία περιβαλλοντικής αδειοδότησης χωρίς υπαγωγή σε πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις, σύμφωνα με την παρ. 1β του άρθρου 21 του ν. 4014/2011.

«ΣΗΜΑΝΤΙΚΗΣ» σοβαρότητας παραβάσεις:

- Ανεξέλεγκτη και συστηματική απόρριψη επικινδύνων αποβλήτων.
- Ανεξέλεγκτη απόρριψη επικινδύνων αποβλήτων σε εκτεταμένη έκταση ή ποσότητα.
- Εκτεταμένη ρύπανση ή υποβάθμιση περιβάλλοντος από την απόρριψη μεγάλων ποσοτήτων αποβλήτων.
- Σοβαρές και συστηματικές υπερβάσεις οριακών τιμών εκπομπών διαφόρων ρυπαντικών παραμέτρων είτε στις μετρήσεις/αναλύσεις του φορέα είτε στα αποτελέσματα των εργαστηριακών μετρήσεων/αναλύσεων κατά τον έλεγχο.
- Ανεξέλεγκτη καύση πλαστικών, ελαστικών ή άλλων αποβλήτων σε υπαίθριο χώρο σε σημαντικές ποσότητες ή έκταση.
- Λειτουργία έργου ή δραστηριότητας που κατατάσσεται στην Α κατηγορία περιβαλλοντικής αδειοδότησης χωρίς να έχει εκδοθεί ποτέ ΑΕΠΟ.
- Ανεξέλεγκτη και συστηματική διάθεση στο περιβάλλον ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων ή λυμάτων από έργα ή δραστηριότητες οι οποίες όφειλαν να λειτουργούν συστήματα επεξεργασίας τους (εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, βιολογικοί καθαρισμοί, φυσικοχημική επεξεργασία).
- Λειτουργία εγκατάστασης επεξεργασίας λυμάτων χωρίς παραγωγή λυματολάσπης.
- Ανεξέλεγκτη διάθεση λυματολάσπης
- Παρεμπόδιση / άρνηση ελέγχου.
- Παράνομη διακίνηση μεγάλων ποσοτήτων επικινδύνων αποβλήτων (αναλόγως της φύσης, του είδους και της επικινδυνότητά τους) προς μη εγκεκριμένους παραλήπτες.
- Παράνομη και εκτεταμένη απόληψη αδρανών υλών από ποταμούς.
- Παράνομη και εκτεταμένη υλοτόμηση / αποψίλωση δασικών εκτάσεων ή προστατευόμενων περιοχών.

«ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗΣ» σοβαρότητας παραβάσεις:

- Περιπτώσεις σημαντικής σοβαρότητας παραβάσεων από τις οποίες διαπιστώνεται πρόκληση σοβαρής βλάβης σε ανθρώπους ή εκτεταμένη μη αναστρέψιμη βλάβη στο περιβάλλον.
- Ανεξέλεγκτη και συστηματική απόρριψη σημαντικών ποσοτήτων επικινδύνων αποβλήτων σε υδάτινους αποδέκτες.

Άρθρο 5
Κατάργηση διατάξεων

Από την έναρξη ισχύος της παρούσας καταργείται η υπ' αρ. ΥΠΕΝ/ΓΔΣΕΕ/16675/165/2022 υπουργική απόφαση «Μοντέλο Ενεργειών Συμμόρφωσης («ΜΕΣ») για τις περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις» (Β' 776).

Άρθρο 6
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς της παρούσας αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και αφορά όλες τις υποθέσεις για τις οποίες δεν έχει υπάρξει καταγγελία ή δεν έχει εκκινήσει διαδικασία ελέγχου.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 28 Φεβρουαρίου 2024

Ο Υπουργός

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΚΥΛΑΚΑΚΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Το Εθνικό Τυπογραφείο αποτελεί δημόσια υπηρεσία υπαγόμενη στην Προεδρία της Κυβέρνησης και έχει την ευθύνη τόσο για τη σύνταξη, διαχείριση, εκτύπωση και κυκλοφορία των Φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ), όσο και για την κάλυψη των εκτυπωτικών - εκδοτικών αναγκών του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα (ν. 3469/2006/Α' 131 και π.δ. 29/2018/Α' 58).

1. ΦΥΛΛΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΦΕΚ)

- Τα **ΦΕΚ σε ηλεκτρονική μορφή** διατίθενται δωρεάν στο **www.et.gr**, την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου. Όσα ΦΕΚ δεν έχουν ψηφιοποιηθεί και καταχωριστεί στην ανωτέρω ιστοσελίδα, ψηφιοποιούνται και αποστέλλονται επίσης δωρεάν με την υποβολή αίτησης, για την οποία αρκεί η συμπλήρωση των αναγκαίων στοιχείων σε ειδική φόρμα στον ιστότοπο **www.et.gr**.

- Τα **ΦΕΚ σε έντυπη μορφή** διατίθενται σε μεμονωμένα φύλλα είτε απευθείας από το Τμήμα Πωλήσεων και Συνδρομητών, είτε ταχυδρομικά με την αποστολή αιτήματος παραγγελίας μέσω των ΚΕΠ, είτε με ετήσια συνδρομή μέσω του Τμήματος Πωλήσεων και Συνδρομητών. Το κόστος ενός ασπρόμαυρου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,00 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,20 €. Το κόστος ενός έγχρωμου ΦΕΚ από 1 έως 16 σελίδες είναι 1,50 €, αλλά για κάθε επιπλέον οκτασέλιδο (ή μέρος αυτού) προσαυξάνεται κατά 0,30 €. Το τεύχος Α.Σ.Ε.Π. διατίθεται δωρεάν.

• Τρόποι αποστολής κειμένων προς δημοσίευση:

Α. Τα κείμενα προς δημοσίευση στο ΦΕΚ, από τις υπηρεσίες και τους φορείς του δημοσίου, αποστέλλονται ηλεκτρονικά στη διεύθυνση **webmaster.et@et.gr** με χρήση προηγμένης ψηφιακής υπογραφής και χρονοσήμανσης.

Β. Κατ' εξαίρεση, όσοι πολίτες δεν διαθέτουν προηγμένη ψηφιακή υπογραφή μπορούν είτε να αποστέλλουν ταχυδρομικά, είτε να καταθέτουν με εκπρόσωπό τους κείμενα προς δημοσίευση εκτυπωμένα σε χαρτί στο Τμήμα Παραλαβής και Καταχώρισης Δημοσιευμάτων.

- Πληροφορίες, σχετικά με την αποστολή/κατάθεση εγγράφων προς δημοσίευση, την ημερήσια κυκλοφορία των Φ.Ε.Κ., με την πώληση των τευχών και με τους ισχύοντες τιμοκαταλόγους για όλες τις υπηρεσίες μας, περιλαμβάνονται στον ιστότοπο (**www.et.gr**). Επίσης μέσω του ιστότοπου δίδονται πληροφορίες σχετικά με την πορεία δημοσίευσης των εγγράφων, με βάση τον Κωδικό Αριθμό Δημοσιεύματος (ΚΑΔ). Πρόκειται για τον αριθμό που εκδίδει το Εθνικό Τυπογραφείο για όλα τα κείμενα που πληρούν τις προϋποθέσεις δημοσίευσης.

2. ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ - ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το Εθνικό Τυπογραφείο ανταποκρινόμενο σε αιτήματα υπηρεσιών και φορέων του δημοσίου αναλαμβάνει να σχεδιάσει και να εκτυπώσει έντυπα, φυλλάδια, βιβλία, αφίσες, μπλοκ, μηχανογραφικά έντυπα, φακέλους για κάθε χρήση, κ.ά.

Επίσης σχεδιάζει ψηφιακές εκδόσεις, λογότυπα και παράγει οπτικοακουστικό υλικό.

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Καποδιστρίου 34, τ.κ. 10432, Αθήνα

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ: 210 5279000 - fax: 210 5279054

ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΚΟΙΝΟΥ

Πωλήσεις - Συνδρομές: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279178 - 180)

Πληροφορίες: (Ισόγειο, Γρ. 3 και τηλεφ. κέντρο 210 5279000)

Παραλαβή Δημ. Ύλης: (Ισόγειο, τηλ. 210 5279167, 210 5279139)

Ωράριο για το κοινό: Δευτέρα ως Παρασκευή: 8:00 - 13:30

Ιστότοπος: **www.et.gr**

Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία του ιστότοπου: **helpdesk.et@et.gr**

Αποστολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων προς δημοσίευση στο ΦΕΚ: **webmaster.et@et.gr**

Πληροφορίες για γενικό πρωτόκολλο και αλληλογραφία: **grammateia@et.gr**

Πείτε μας τη γνώμη σας,

για να βελτιώσουμε τις υπηρεσίες μας, συμπληρώνοντας την ειδική φόρμα στον ιστότοπό μας.

